

Post- og teletilsynet
Norwegian Post and Telecommunications Authority

Vedtak om utpeking av tilbydere med sterk
markedsstilling og pålegg om særskilte
forpliktelser i markedene for terminering av
tale i individuelle offentlige
mobilkommunikasjonsnett (marked 7)

27. september 2010

Sak: 0906783

Innholdsfortegnelse

Sammendrag.....	4
1 Innledning og bakgrunn	6
1.1 Regulatorisk utgangspunkt for regulering og valg av virkemidler.....	7
1.2 Dokumentets struktur	9
2 Utpeking av tilbydere med sterk markedsstilling.....	9
3 Gjeldende særskilte forpliktelser.....	10
4 Konkurransproblemer.....	11
4.1 Generelt om konkurranseproblemer	11
4.2 Samtrafikknektelse	12
4.3 Overprising	13
4.4 Krysssubsidiering.....	14
4.5 Prisdiskriminering	14
4.6 Diskriminering knyttet til andre forhold enn pris.....	14
5 Generelt om valg av virkemidler.....	15
5.1 Muligheter for duplisering av infrastruktur innenfor markedene for terminering av tale i mobilnett.....	15
5.2 Generelt om forholdsmessighet.....	16
6 Redegjørelse for valg av særskilte forpliktelser.....	16
6.1 Samtrafikkforpliktelser.....	16
6.1.1 Bakgrunn og grunnlag for pålegg om forpliktelser.....	16
6.1.2 Pliktens innhold	17
6.2 Ikke-diskriminering	19
6.2.1 Telenor, NetCom, Network Norway og Tele2.....	20
6.2.2 TDC og Ventelo.....	21
6.3 Standardavtale og offentliggjøring	21
6.3.1 Telenor og NetCom.....	22
6.3.2 Tele2, Network Norway, TDC og Ventelo.....	24
6.4 Prisregulering.....	25
6.4.1 Utgangspunktet for prisreguleringen	25
6.4.2 Valg av metode for prisregulering	29
6.4.3 Beregning av effektiv kostnad	30
6.4.4 Prisregulering for Telenor og NetCom	33
6.4.5 Prisreguleringen for Network Norway og Tele2	34
6.4.6 Prisregulering for MVNOer.....	38
6.4.7 Godkjenning av priser og inflasjonsjustering	39
6.4.8 Prisene for samtrafikktilknytning (trafikkapasitet og annet)	39
6.4.9 Nærmere om antatte konsekvenser av prisreguleringen	40
6.5 Regulering av ytterligere nye tilbydere	44
6.6 Vurdering av den samlede effekten av de særskilte forpliktelsene	44
6.6.1 Telenor og NetCom.....	44
6.6.2 Tele2	44
6.6.3 Network Norway.....	45
6.6.4 TDC og Ventelo.....	45
7 Vedtak om ileggelse av særskilte forpliktelser	46
7.1 Telenor ASA.....	46
7.1.1 Samtrafikk.....	46
7.1.2 Ikke-diskriminering.....	46
7.1.3 Standardavtale og offentliggjøring	46
7.1.4 Prisregulering	47

7.2	NetCom AS.....	48
7.2.1	Samtrafikk.....	48
7.2.2	Ikke-diskriminering.....	48
7.2.3	Standardavtale og offentliggjøring	48
7.2.4	Prisregulering	49
7.3	Tele2 Norge AS	50
7.3.1	Samtrafikk.....	50
7.3.2	Ikke-diskriminering.....	50
7.3.3	Offentliggjøring	51
7.3.4	Prisregulering	51
7.3.5	Rapportering	52
7.4	Network Norway AS	52
7.4.1	Samtrafikk.....	52
7.4.2	Ikke-diskriminering.....	52
7.4.3	Offentliggjøring	52
7.4.4	Prisregulering	53
7.4.5	Rapportering	54
7.5	Ventelo AS	54
7.5.1	Samtrafikk.....	54
7.5.2	Offentliggjøring	54
7.5.3	Prisregulering	55
7.6	TDC AS	55
7.6.1	Samtrafikk.....	55
7.6.2	Offentliggjøring	56
7.6.3	Prisregulering	56
8	Forholdet til gjeldende vedtak.....	57
9	Vedtaketets virkningstidspunkt, klagemulighet mv.....	57

Vedlegg

1. Analyse av markedene for terminering av tale i individuelle offentlige mobilkommunikasjonsnett.
2. Resultat av høringen av PTs varsel om vedtak.
3. Modelldokumentasjon for LRIC-modell.
4. ESAs kommentarer til PTs utkast til vedtak.

Sammendrag

På bakgrunn av analyse av markedene for terminering av tale i individuelle offentlige mobilkommunikasjonsnett (heretter terminering av tale i mobilnett, marked 7), varsel om vedtak, utkast til vedtak og ESAs kommentarer til utkastet, utpeker Post- og teletilsynet (PT) med hjemmel i ekomloven § 3-3 Telenor, NetCom, Tele2, Network Norway, TDC og Ventelo som tilbydere med sterk markedsstilling i sine respektive termineringsmarkeder.

PT har identifisert en rekke konkurranseproblemer innenfor de aktuelle markedene for terminering av tale i mobilnett. Konkurranseproblemene skyldes i stor grad at det eksisterer absolutte etableringshindringer i de relevante markedene.

Per i dag er det ikke mulig å tilby konkurrerende produkter i andre tilbyders termineringsmarked, og det er heller ikke sannsynlig at dette vil kunne skje innenfor en rimelig tidshorison. Hver tilbyder har således monopol på terminering i eget mobilnett. Absolutte etableringshindringer, sammen med prinsippet om at det er den anropende part som betaler for en samtale ("calling party pays" - CPP), gjør at tilbyderne i liten grad har insentiver til å fastsette effektive priser på terminering av tale i eget mobilnett.

På bakgrunn av ovenstående regulerer tilsynet markedene for terminering av tale med utgangspunkt i prinsipp 2 i PTs virkemiddeldokument. Det vil si at forbrukernes interesser skal ivaretas ettersom duplisering av infrastruktur ikke vil kunne avhjelpe de aktuelle konkurranseproblemene.

PT har vurdert hensiktsmessigheten av og forholdsmessigheten ved virkemidlene som står til rådighet, og konkludert med at alle tilbydere med sterk markedsstilling bør pålegges å imøtekomme enhver rimelig anmodning om samtrafikk i form av terminering i tilbyderens mobilnett.

For Telenor, NetCom, Tele2 og Network Norway mener PT det er nødvendig å pålegge krav om ikke-diskriminering. Telenor og NetCom pålegges i tillegg å utarbeide og offentliggjøre standardtilbud. For Tele2, Network Norway, TDC og Ventelo anser PT at offentliggjøring av selskapenes priser for terminering er tilstrekkelig.

Målsetningen for PTs regulering av mobiltermineringsprisene er at alle operatører skal ha effektive og symmetriske termineringspriser. Av hensynet til målet om infrastrukturbygging i markedet for tilgang til og originering i mobilnett (tidligere marked 15), har PT imidlertid i tidligere vedtak fastsatt en mer lempelig regulering for nye tilbydere. Dette er stadfestet i vedtak av Samferdselsdepartementet (SD) i forbindelse med klagebehandling av PTs vedtak. Både PT og SD har imidlertid lagt til grunn at asymmetrien som følger av slik regulering skal være begrenset i tid. PT legger opp til at perioden med asymmetriske termineringspriser for de aktuelle tilbyderne opphører i den kommende reguleringsperioden.

På denne bakgrunn pålegger PT pristaksregulering som angitt i tabellen nedenfor.

	Gjeldende pris ved utgangen av 2010	1. januar 2011 - 30. juni 2011	1. juli 2011 - 31. desember 2011	1. januar 2012 - 30. juni 2012	1. juli 2012 - 31. desember 2012	1. januar 2013 - 31. desember 2013
Telenor	0,50	0,30	0,30	0,30	0,20	0,15
NetCom	0,50	0,30	0,30	0,30	0,20	0,15
Tele2	0,90	0,50	0,30	0,30	0,20	0,15
Network Norway	0,90	0,90	0,80	0,65	0,20	0,15
TDC	0,75	0,40	0,30	0,30	0,20	0,15
Ventelo	0,75	0,40	0,30	0,30	0,20	0,15

Tabell 1: Maksimalpriser per minutt for terminering i perioden 1. januar 2011 til 31. desember 2013. Alle priser i NOK (eks. mva).

1 Innledning og bakgrunn

1. Dette dokumentet inneholder vedtak i markedene for terminering av tale i individuelle, offentlige mobilkommunikasjonsnett (markedsnummer 7, tidligere markedsnummer 16).
2. Lov av 4. juli 2003 nr. 83 om elektronisk kommunikasjon (ekomloven) § 3-2 pålegger Post- og teletilsynet (PT) å definere relevante produkt- og tjenestemarkeder og geografiske markeder i henhold til EFTA Surveillance Authoritys (ESA) anbefaling om relevante markeder (Anbefalingen)¹. Tilsynet skal analysere markedene og eventuelt identifisere tilbydere med sterk markedsstilling. Dersom en tilbyder utpekes med sterk markedsstilling, skal tilbyderen pålegges minst én av de særskilte forpliktelsene i ekomloven kapittel 4. Særskilte forpliktelser ilegges etter en konkret vurdering av potensielle konkurranseproblemer i det relevante markedet og den aktuelle tilbydernes posisjon i dette markedet.
3. PT har tidligere foretatt tre analyser av markedene for terminering av tale i individuelle offentlige mobilkommunikasjonsnett (heretter kalt terminering av tale i mobilnett eller markedsnummer 7, tilsvarende tidligere markedsnummer 16²) datert henholdsvis 19. september 2005, 8. mai 2007 og 17. november 2008.
4. Telenor ASA (Telenor), NetCom AS (NetCom), MTU Networks AS³ (senere MTU Gruppen AS, MTU), Tele2 Norge AS (Tele2) og TDC Song AS (nå TDC AS, TDC) ble utpekt som tilbydere med sterk markedsstilling og pålagt særskilte forpliktelser i PTs vedtak 8. mai 2007.
5. I PTs vedtak 17. november 2008 ble Network Norway AS (Network Norway), Ventelo AS (Ventelo) og Barablu Mobile Norway Ltd⁴ utpekt som tilbydere med sterk markedsstilling og pålagt særskilte forpliktelser.
6. PT har gjennomført ny analyse av samtlige markeder for terminering av tale i mobilnett (vedlegg 1). I analysen konkluderer PT med at både Telenor, NetCom, Network Norway, Tele2, TDC og Ventelo har sterk markedsstilling i sine respektive termineringsmarkeder. PT sendte 26. mars 2010 varsel om vedtak om utpeking av tilbydere med sterk markedsstilling og pålegg om særskilte forpliktelser på nasjonal høring.
7. PT mottok hørings svar fra Konkurransetilsynet, NetCom AS (NetCom), Network Norway AS (Network Norway), TDC AS (TDC), Telenor Norge AS (Telenor), Tele2 Norge AS (Tele2) og Ventelo AS (Ventelo). Samtlige innspill er publisert på tilsynets nettsted. Etter høringsfristens utløp har Telenor i tillegg kommentert på innkomne hørings svar. På bakgrunn av hørings svarene (jf. vedlegg 2) har PT gjort visse justeringer av vedtaket, herunder oppdatert LRIC-modellen fra versjon 6 til versjon 7.1. Dette har medført en endret vurdering av den totale investeringskostnaden for det tredje mobilnettet som bygges av Tele2 og

---

¹ EFTA Surveillance Authority Recommendation of 5 November 2008 on relevant product and service markets within the electronic communications sector susceptible to ex ante regulation in accordance with the Act referred to at point 5cl of Annex XI to the EEA Agreement (Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council on a common regulatory framework for electronic communications networks and services), as adopted by Protocol 1 thereto and by the sectoral adaptations contained in Annex XI to that Agreement.

² ESAs nye Anbefaling om relevante markeder for ex-ante regulering trådte i kraft 5. november 2008. Denne erstatter Anbefalingen fra 2004 som identifiserte 18 markeder for ex-ante regulering. Den nye anbefalingen reduserer antall markeder til 7 i tråd med tilsvarende anbefaling fra EU Kommisjonen. Dette innebærer at markedet for terminering av tale i individuelle offentlige mobilnett ikke lenger er markedsnummer 16, men markedsnummer 7. Definisjonen av markedet er uendret.

³ MTU gruppen begjærte seg konkurs ved utgangen av november 2007.

⁴ Selskapet har i ettertid skiftet navn til Mundio Mobile Norway Ltd. Selskapets MVNO-avtale med Telenor ble avsluttet i desember 2009. PT er ikke kjent med at selskapet har inngått ny tilgangsavtale. Selskapet er av den grunn ikke inkludert i markedsanalysen som ligger til grunn for dette vedtaket.

Network Norway. PT utarbeidet utkast til vedtak og fremla en engelsk oversettelse av dokumentene til notifisering hos EFTA Surveillance Authority (ESA), jf. rammedirektivet artikkel 7⁵ og ESAs artikkel 7-anbefaling⁶. ESA avga sine kommentarer til PTs notifikasjon 22. september 2010.

8. ESA hadde ikke kommentarer til den foreslåtte markedsdefinisjonen, utpekingen av tilbydere med sterk markedsstilling eller til de foreslåtte virkemidlene. Med hensyn til de foreslåtte virkemidlene finner ESA at disse er tilpasset situasjonen og understreker samtidig at effektiv håndheving av reguleringen, særlig med hensyn til oppfølging av utbyggingstakt og omfang av det tredje mobilnettet, vil være avgjørende for å kunne foreta en eventuell rask inngripen dersom utbyggingen forsinkes og forutsetningene for den lempeligere reguleringen således ikke oppfylles. ESA peker samtidig på at reduserte termineringspriser innebærer at viktigheten av å forhindre overprising i markedet for tilgang til og samtaleoriginering i offentlige mobilkommunikasjonsnett (marked 15) blir ytterligere forsterket.

9. PT har vurdert ESAs kommentarer og mener den foreslåtte reguleringen gir tilstrekkelig grunnlag for å oppnå målsettingen bak reguleringen.

10. Vedtaket vil kunne påklages av aktører med rettslig klageinteresse i tråd med forvaltningslovens regler.

11. Dette vedtaket har et tidsperspektiv på to til tre år.

1.1 Regulatorisk utgangspunkt for regulering og valg av virkemidler

12. Det regulatoriske rammeverket for elektronisk kommunikasjon bygger på fem direktiver vedtatt av Den Europeiske Union (EU)⁷. Direktivene er implementert i norsk rett gjennom ekomloven og tilhørende forskrifter, herunder forskrift 16. februar 2004 om elektronisk kommunikasjonsnett og elektronisk kommunikasjonstjeneste (ekomforskriften).

13. I henhold til dette regelverket fastsettes forpliktelsene for tilbydere med sterk markedsstilling individuelt etter konkrete vurderinger på bakgrunn av markedsanalyse og med en begrenset fremadskuende tidshorisont⁸.

14. Det følger av ekomloven § 3-4 første ledd at tilbyder som har sterk markedsstilling skal pålegges én eller flere særskilte plikter som følger av §§ 4-1, 4-4, 4-5, 4-6, 4-7, 4-8 og 4-9. Relevante forpliktelser for markedene for terminering av tale i mobilnett er:

- Tilgangsforpliktelser, jf. ekomloven §§ 4-1, 4-2, 4-4 og 4-5.
- Krav om ikke-diskriminering, jf. ekomloven § 4-7.

---

⁵ Directive 2002/21/EC on a common regulatory framework for electronic communications networks and services (Framework Directive)

⁶ EFTA Surveillance Authority Recommendation of 14 July 2004 on notifications, time limits and consultations provided for in Article 7 of Directive 2002/21/EC on a common regulatory framework for electronic communications networks and services.

⁷ Directive 2002/21/EC on a common regulatory framework for electronic communications networks and services (Framework Directive); Directive 2002/20/EC on the authorisation of electronic communications networks and services (Authorisation Directive); Directive 2002/19/EC on access to, and interconnection of, electronic communications networks and associated facilities (Access Directive); Directive 2002/22/EC on universal service and users' rights relating to electronic communications networks and services (Universal Service Directive); Directive 2002/58/EC concerning the processing of personal data and the protection of privacy in the electronic communications sector (Directive on privacy and electronic communications).

⁸ Se nærmere om tidshorisont i ESAs retningslinjer for markedsanalyser og bedømming av sterk markedsstilling, punkt 20.

- Krav om standardtilbud, jf. ekomloven § 4-6.
- Krav om transparens, jf. ekomloven §§ 4-6 og 4-8.
- Prisregulering og krav om kostnadsregnskap, jf. ekomloven § 4-9.
- Krav om regnskapsmessig skille, jf. ekomloven § 4-8.

15. I medhold av ekomloven § 3-4 andre ledd kan det i særlige tilfeller pålegges plikter utover det som følger av disse bestemmelsene. I slike tilfeller skal konsultasjonsprosedyren i ekomloven § 9-3 følges.

16. Ved valget av særskilte forpliktelser har PT tatt hensyn til de vurderinger som det er redegjort for i PTs reviderte virkemiddeldokument 12. juni 2009⁹. Virkemiddeldokumentet bygger på ”Revised ERG Common Position on the Approach to remedies in the ECNS regulatory framework”, utformet av European Regulators Group for electronic communications networks and services (ERG)¹⁰. Retningslinjene og prinsippene som er nedfelt i ERGs virkemiddeldokument skal stimulere til utviklingen av det indre markedet for elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester, samt tilrettelegge for en enhetlig og konsistent praktisering av regelverket i de ulike medlemsland.

17. PT har i sitt virkemiddeldokument redegjort for hvilke prinsipper som generelt vil være styrende for tilsynets valg av virkemidler:

Prinsipp 1 Det skal utformes begrunnede vedtak i samsvar med tilsynsmyndighetenes forpliktelser etter direktivene.

Prinsipp 2 Forbrukeres interesser skal ivaretas når duplisering av infrastruktur ikke antas å være mulig.

Prinsipp 3 I markeder der PT vurderer det som sannsynlig at duplisering av infrastruktur vil kunne oppnås over tid, vil PT sørge for at virkemiddelbruken støtter opp under overgangen frem mot et marked med bærekraftig konkurranse.

Prinsipp 4 Forpliktelser skal utformes slik at de gir insentiver til etterlevelse.

18. I samsvar med alminnelige forvaltningsrettslige prinsipper og EF-rettens forholdsmessighetsprinsipp, skal eventuelle forpliktelser PT pålegger tilbydere med sterk markedsstilling være egnet til, og ikke gå lenger enn det som er nødvendig for, å fremme ekomlovens formål. De grunnleggende hensyn i ekomloven er nedfelt i § 1-1, som lyder:

”Lovens formål er å sikre brukerne i hele landet gode, rimelige og fremtidsrettede elektroniske kommunikasjonstjenester, gjennom effektiv bruk av samfunnets ressurser ved å legge til rette for bærekraftig konkurranse, samt stimulere til næringsutvikling og innovasjon.”

19. I tillegg til § 1-1 er det oppstilt en særskilt formålsparagraf i § 3-4 tredje ledd. Bestemmelsen stiller krav til bruk av særskilte forpliktelser:

”Plikter etter første og annet ledd som pålegges i det enkelte tilfelle skal være egnet til å fremme bærekraftig konkurranse, samt legge forholdene til rette for nasjonal og internasjonal utvikling i markedet. Myndigheten kan endre pålagte plikter.”

⁹ Dokumentet er publisert på PTs nettsted www.npt.no under menyvalget ”Markedsregulering (SMP).

¹⁰ Dokumentet ble revidert i mai 2006 og er publisert på ERGs nettsted: <http://www.erg.eu.int/>.

20. EU-kommisjonen publiserte sin anbefaling om regulering av termineringspriser i fast- og mobilnett 7. mai 2009.¹¹ PT har ved utformingen av den relevante virkemiddelbruken i stor grad hensyntatt de føringer som er gitt der.

1.2 Dokumentets struktur

21. Dette vedtaket består av et hoveddokument, som inneholder pålegg om særskilte forpliktelser og bakgrunn og begrunnelse for dette, samt fire vedlegg: Analysen av markedene for terminering av tale i mobilnett (Vedlegg 1), resultat av høringen av PTs varsel om vedtak (Vedlegg 2) og oppdatert modelldokumentasjon for LRIC-modellen (Vedlegg 3). LRIC-modellen versjon 7.1 med prinsippnotat¹² og oppdatert modelldokumentasjon¹³ er en del av vedtaket. Vedlegg 4 er ESAs kommentarer til PTs utkast til vedtak.

22. I kapittel 1 gis en kort oversikt over det regulatoriske rammeverket for valg av virkemidler. I kapittel 2 i hoveddokumentet utpekes tilbydere med sterk markedsstilling på bakgrunn av markedsanalysen i vedlegg 1, mens kapittel 3 gir en oversikt over gjeldende særskilte forpliktelser knyttet til terminering i mobilnett. Kapittel 4 gir en beskrivelse og oversikt over potensielle konkurranseproblemer i de relevante markedene for terminering av tale i mobilnett. I kapittel 5 omtales enkelte generelle forhold omkring valg av virkemidler, herunder muligheten for fremvekst av bærekraftig konkurranse innenfor de relevante markedene og kravet til at virkemiddelbruken skal være forholdsmessig. På bakgrunn av de forutgående kapitlene og markedsanalysen i vedlegget, gjør PT i kapittel 6 rede for valget av særskilte forpliktelser. Basert på vurderingene i kapittel 6 er påleggene om særskilte forpliktelser formulert i kapittel 7. Forhold til gjeldende forpliktelser fremkommer i kapittel 8, og informasjon om klagemulighet finnes i kapittel 9.

2 Utpeking av tilbydere med sterk markedsstilling

23. På bakgrunn av analysen av markedene for terminering av tale i mobilnett, utpeker PT med hjemmel i ekomloven § 3-3 følgende selskap som tilbydere med sterk markedsstilling i de følgende respektive markedene:

- Telenor ASA: terminering av tale i Telenor ASAs mobilnett.
- NetCom AS: terminering av tale i NetCom AS' mobilnett.
- Network Norway AS: terminering av tale i Network Norway AS' mobilnett.
- Tele2 Norge AS: terminering av tale i Tele2 Norge AS' mobilnett.
- TDC AS: terminering av tale i TDC AS' mobilnett.
- Ventelo AS: terminering av tale i Ventelo AS' mobilnett.

24. For den nærmere begrunnelsen viser PT til analysene i vedlegget.

---

¹¹ Kommisjonens anbefaling se:

http://ec.europa.eu/information_society/policy/ecomm/doc/implementation_enforcement/article_7/recom_term_rates_en.pdf

¹² Conceptual approach for the upgraded incremental cost model for wholesale mobile voice call termination, 1 December 2009

¹³ NPT's mobile cost model version 7.1 - Model documentation, 24 August 2010,.

3 Gjeldende særskilte forpliktelser

25. Alle tilbyderne som omfattes av dette vedtaket er per i dag pålagt særskilte plikter etter ekomloven kapittel 4.

26. I henhold til PTs vedtak 8. mai 2007, PTs vedtak 17. november 2008 og SDs vedtak 19. mai 2009 gjelder følgende særskilte forpliktelser for hhv. Telenor, NetCom, Network Norway, Tele2, TDC og Ventelo:

Telenor:

- Plikt til å etterkomme enhver rimelig anmodning om samtrafikk og til å sluttforhandle slike avtaler uten ugrunnet opphold, jf. ekomloven §§ 4-2 og 4-1.
- Plikt til å ikke diskriminere mellom eksterne tilbydere og til å gi samtrafikk til andre tilbydere på samme eller likeverdige vilkår og til samme eller likeverdige kvalitet som egen virksomhet, jf. ekomloven § 4-7 første og annet ledd.
- Plikt til å utarbeide og offentliggjøre standardavtale for samtrafikk, jf. ekomloven § 4-6. Selskapet skal også sende PT kopi av alle sluttforhandlede avtaler om terminering av tale i mobilnett, jf. ekomloven § 10-3.
- Maksimalpris på 50 øre per minutt¹⁴ fra 1. juli 2010 for terminering av tale i eget nett beregnet ut fra et vektet gjennomsnitt av ulike priselementer, jf. ekomloven § 4-9.

NetCom:

- Plikt til å etterkomme enhver rimelig anmodning om samtrafikk og til å sluttforhandle slike avtaler uten ugrunnet opphold, jf. ekomloven §§ 4-2 og 4-1.
- Plikt til å ikke diskriminere mellom eksterne tilbydere og til å gi samtrafikk til andre tilbydere på samme eller likeverdige vilkår og til samme eller likeverdige kvalitet som egen virksomhet, jf. ekomloven § 4-7 første og annet ledd.
- Plikt til å utarbeide og offentliggjøre standardavtale for samtrafikk, jf. ekomloven § 4-6. Selskapet skal også sende PT kopi av alle sluttforhandlede avtaler om terminering av tale i mobilnett, jf. ekomloven § 10-3.
- Maksimalpris på 50 øre per minutt¹⁵ fra 1. juli 2010 for terminering av tale i eget nett beregnet ut fra et vektet gjennomsnitt av ulike priselementer, jf. ekomloven § 4-9.

Network Norway:

- Plikt til å etterkomme enhver rimelig anmodning om samtrafikk og til å sluttforhandle slike avtaler uten ugrunnet opphold, jf. ekomloven §§ 4-2 og 4-1.
- Plikt til å ikke diskriminere mellom eksterne tilbydere og til å gi samtrafikk til andre tilbydere på samme eller likeverdige vilkår og til samme eller likeverdige kvalitet som egen virksomhet, jf. ekomloven § 4-7 første og annet ledd.
- Plikt til å offentliggjøre priser for samtrafikk, jf. ekomloven § 4-6. Selskapet skal også sende PT kopi av alle sluttforhandlede avtaler om terminering av tale i mobilnett, jf. ekomloven § 10-3.
- Krav om ”rimelig pris”, jf. ekomloven § 4-9. Kravet innebærer maksimalpris på 90 øre per minutt fra 1. juli 2010 for terminering av tale i eget nett beregnet ut fra et vektet gjennomsnitt av ulike priselementer.

Tele2:

---

¹⁴ Prisen er justert for inflasjon.

¹⁵ Prisen er justert for inflasjon.

- Plikt til å etterkomme enhver rimelig anmodning om samtrafikk og til å sluttforhandle slike avtaler uten ugrunnet opphold, jf. ekomloven §§ 4-2 og 4-1.
- Plikt til å ikke diskriminere mellom eksterne tilbydere og til å gi samtrafikk til andre tilbydere på samme eller likeverdige vilkår og til samme eller likeverdige kvalitet som egen virksomhet, jf. ekomloven § 4-7 første og annet ledd.
- Plikt til å utarbeide og offentliggjøre standardavtale for samtrafikk, jf. ekomloven § 4-6. Selskapet skal også sende PT kopi av alle sluttforhandlede avtaler om terminering av tale i mobilnett, jf. ekomloven § 10-3.
- Krav om ”rimelig pris”, jf. ekomloven § 4-9. Kravet innebærer maksimalpris på 90 øre per minutt fra 1. juli 2010 for terminering av tale i eget nett beregnet ut fra et vektet gjennomsnitt av ulike priselementer.

TDC:

- Plikt til å etterkomme enhver rimelig anmodning om samtrafikk og til å sluttforhandle slike avtaler uten ugrunnet opphold, jf. ekomloven §§ 4-2 og 4-1.
- Plikt til å offentliggjøre priser for samtrafikk, jf. ekomloven § 4-6. Selskapet skal også sende PT kopi av alle sluttforhandlede avtaler om terminering av tale i mobilnett, jf. ekomloven § 10-3.
- Krav om ”rimelig pris”, jf. ekomloven § 4-9. Kravet innebærer maksimalpris på 75 øre per minutt fra 1. juli 2010 for terminering av tale i eget nett beregnet ut fra et vektet gjennomsnitt av ulike priselementer.

Ventelo:

- Plikt til å etterkomme enhver rimelig anmodning om samtrafikk og til å sluttforhandle slike avtaler uten ugrunnet opphold, jf. ekomloven §§ 4-2 og 4-1.
- Plikt til å offentliggjøre priser for samtrafikk, jf. ekomloven § 4-6. Selskapet skal også sende PT kopi av alle sluttforhandlede avtaler om terminering av tale i mobilnett, jf. ekomloven § 10-3.
- Krav om ”rimelig pris”, jf. ekomloven § 4-9. Kravet innebærer maksimalpris på 75 øre per minutt fra 1. juli 2010 for terminering av tale i eget nett beregnet ut fra et vektet gjennomsnitt av ulike priselementer.

4 Konkurransproblemer

4.1 Generelt om konkurransproblemer

27. En tilbyder med sterk markedsstilling vil kunne utøve atferd som har til formål eller kan ha til virkning, enten å drive konkurrenter ut av markedet, forhindre at potensielle konkurrenter går inn i markedet og/eller å utnytte forbrukere. Slik adferd omtales som konkurransproblemer.

28. I PTs virkemiddeldokument er det gitt en generell beskrivelse av potensielle konkurransproblemer innenfor de relevante markedene. Dokumentet bygger på praktiske erfaringer fra tilsynsmyndighetene i Europa¹⁶ og identifiserer 27 standard konkurransproblemer.

---

¹⁶ Se Revised ERG Common Position on the Approach to remedies in the ECNS regulatory framework”, utformet av European Regulators Group for electronic communications networks and services (ERG), publisert på ERGs nettsted www.erg.eu.int (via lenken “Documentation “ og deretter “ERG documents”).

29. Særskilte forpliktelser som pålegges tilbydere som er utpekt til å ha sterk markedsstilling, skal være egnet til å bøte på aktuelle og/eller potensielle konkurranseproblemer i det relevante markedet. Pålegg av særskilte forpliktelser er ikke betinget av at misbruk av markedsrett faktisk finner sted. Det er tilstrekkelig at det potensielt kan oppstå konkurranseskadelig adferd under gitte forhold.

30. I dette kapittelet diskuteres konkurranseproblemer i tilknytning til markedene for terminering av tale i mobilnett. Vurderingen av konkurranseproblemer tar utgangspunkt i en ”modified greenfield approach”, det vil si en forutsetning om at det aktuelle relevante markedet ikke var underlagt ex-ante regulering.

4.2 Samtrafikknektelse

31. En tilbyder vil i de fleste tilfeller ha et insitament til å tilby samtrafikk i form av terminering. Nytteverdien av et nettverk øker med antall brukere det har tilknyttet, hvilket tilsier at mobiloperatørene vil ønske å inngå samtrafikkavtaler med andre tilbydere.

32. Tilbydere med få sluttbrukere vil normalt se seg tjent med å terminere samtaler fra tilbydere med et stort sluttbrukervolum. På denne måten vil flere personer ha mulighet for å kontakte den mindre tilbyderens sluttbrukere, noe som gjør den mindre tilbyderens tjeneste mer attraktiv.

33. For større tilbydere kan det imidlertid være mindre viktig å inngå avtale om samtrafikk med små tilbydere. Det vil i mindre grad forringe kvaliteten på egen mobiltjeneste nevneverdig dersom den større tilbyderens egne sluttbrukere ikke kan anropes av den mindre tilbyderens kunder. En slik samtrafikknektelse vil kunne representere et betydelig konkurranseproblem da det vil vanskeliggjøre, og potensielt gjøre det umulig for den eller de berørte konkurrentene å drive konkurrerende virksomhet. I tillegg vil slik adferd kunne resultere i redusert brukervelferd ved at målsetningen om alle-til-alle-kommunikasjon ikke nås.

34. Ekomloven § 4-2 tredje ledd pålegger tilbyder med sterk markedsstilling å imøtekomme rimelige anmodninger om samtrafikk innenfor de områdene vedkommende har sterk markedsstilling. Bestemmelsen reduserer således konkurranseproblemene knyttet til samtrafikknektelse, da alle tilbydere som omfattes av dette vedtaket har plikt til å tilby terminering av tale i eget nett.

35. Forpliktelsen til å inngå samtrafikk i ekomloven § 4-2 tredje ledd omfatter imidlertid kun samtrafikk ”innenfor de områdene vedkommende har sterk markedsstilling”. Ettersom marked 7 er avgrenset til terminering av tale, vil aktørene kunne ha mulighet og insentiv til å bare motta taletrafikk, ikke SMS og MMS.

36. Plikten etter § 4-2 tredje ledd for tilbydere med sterk markedsstilling i marked 7 er dessuten begrenset til å gjelde avtaler om terminering av tale i eget nett. De aktuelle tilbyderne vil også kunne ha insentiv til å nekte å inngå avtale kjøp av terminering hos andre tilbydere.

37. Samtrafikknektelse i form av å ikke ville kjøpe terminering hos andre, og/eller nekte å motta SMS og MMS, vil derfor potensielt kunne bli brukt til skade for mindre og likeverdige konkurrenter. Dersom færre kan kommunisere med deres nettverk, blir tjenesten langt mindre attraktiv for kunden. Slik atferd vil også være i strid med formålet om alle-til-alle-kommunikasjon.

38. Et forhold som er nært beslektet med samtrafikknektelse, er at en tilbyder som ikke har insentiv til å inngå avtale om samtrafikk, vanskeliggjør avtaleinngåelse gjennom å ta i bruk ulike former for uthalelsestaktikk. Typisk vil slik praksis kunne tas i bruk hvor det foreligger plikt til å imøtekomme rimelige anmodninger om samtrafikk, men hvor det ikke er bestemt noe om hvor tidseffektive forhandlingene skal være. Trenering kan dermed utgjøre et ikke ubetydelig konkurranseproblem, selv om selve tilgangforpliktelsen er lovfestet.

4.3 Overprising

39. Overprising er det mest sentrale konkurranseproblemet i de aktuelle temineringsmarkedene. Den anropende parten eller netteieren som samtalen origineres hos, har ikke kontroll over hvilket nett den oppringte sluttbrukeren er tilknyttet. Netteieren som originerer samtalen har derfor i realiteten ikke annet valg enn å gjennomføre samtalen og deretter betale prisen som den andre netteieren krever (CPP-prinsippet¹⁷). Dette skaper en monopolsituasjon for mottakende netteier hvor denne vil kunne kreve overpris eller monopolpris for terminering i sitt nett. Tilbydere med sterk markedsstilling i markedene for terminering av tale i mobilnett har således insentiv og mulighet til å sette temineringspriser som er høyere enn de kunne tatt i et marked med fungerende konkurranse. Insentivet til å sette høye temineringspriser beskrives ytterligere under kapittelet om kryssubsidiering.

40. Telenor og NetCom er underlagt pristak for terminering på 0,50 NOK per minutt. For begge tilbydere er pristaket høyere enn kostnadene for terminering beregnet ved PTs oppdaterte og videreutviklede LRAIC/LRIC-modell, jfr. kapittel 6.

41. Øvrige tilbydere er underlagt krav om rimelig pris, presisert ved pristak. Gjeldende pristak er per i dag 0,90 NOK for Tele2 og Network Norway, mens pristaket for TDC og Ventelo er 0,75 NOK. Disse tilbyderne har alle fastsatt standard temineringspriser på samme nivå som pristaket. I et marked med konkurranse ville tilbydere neppe fått solgt sitt produkt dersom det var priset langt over andre etablerte tilbyders tilsvarende produkter. I markedene for terminering av tale er det derimot ingen konkurranse om å tilby terminering i de respektive nettene, og tilbyderne er derfor ikke tvunget til å ta slike hensyn. Det faktum at alle tilbydere som er underlagt krav om rimelig pris, har fastsatt sine priser på pristaksnivået, uavhengig av prisnivået for de største tilbyderne (Telenor og NetCom), viser at tilbyderne har mulighet til å sette priser over det nivå som ville eksistert i et marked med konkurranse. På denne bakgrunn, og av erfaring fra tiden før PT presiserte nivået for rimelig pris, mener PT det er rimelig å anta at temineringsprisene til disse tilbyderne antakelig ville vært enda høyere uten pristaksreguleringen.

42. I markeder hvor temineringsprisene settes vesentlig høyere enn underliggende effektive kostnader, vil prisingen på sikt kunne ha uheldige konsekvenser med hensyn til ressursbruk. Overprising av terminering innebærer at kostnadene skyves over på andre tilbydere og til sist deres sluttkunder. For eksempel vil kunder i fastnett i realiteten subsidiere kunder i mobilnett. Dette kan igjen lede til mindre trafikk fra fastnett til mobilnett enn ønskelig ut fra et samfunnsøkonomisk perspektiv. Høye og asymmetriske priser blant mobiltilbydere kan dessuten lede til differensierte priser for å ringe mellom de ulike mobilnettene. En slik utvikling er etter PTs mening uheldig med tanke på transparens i sluttbrukermarkedet, og innebærer også overføring av ressurser mellom kunde grupper i ulike mobilnett.

43. Overprising fra de etablerte netteierne kan også skape etableringshindringer for nye og små netteiere og MVNOer. Slike tilbydere har gjerne lite kundevolum i en tidlig fase, og hoveddelen av trafikken som origineres i deres nett vil termineres i nettene til de etablerte

---

¹⁷ Calling Party Pays prinsippet er nærmere beskrevet i markedsanalysen (vedlegg 1) kapittel 2.2.1.

tilbyderne med langt større markedsandeler. Dersom de etablerte tilbyderne krever termineringspriser som overstiger effektivt nivå, vil terminering kunne bli svært kostbart for mindre aktører som har forholdsvis lite internttrafikk.

44. På denne bakgrunn mener PT at Telenors, NetComs, Tele2s, Network Norways, TDCs og Ventelos mulighet og insentiv til overprising av terminering mobilnett utgjør et betydelig konkurranseproblem.

4.4 Kryssubsidiering

45. Overprising muliggjør kryssubsidiering ved at merinntekter fra terminering i mobilnett kan brukes til å subsidiere egen virksomhet i markedet for tilgang og originerings i mobilnett (tidligere marked 15) eller øvrige virksomhetsområder. Slike merinntekter kan for eksempel benyttes til å finansiere lave sluttbrukerpriser generelt eller subsidiering av mobiltelefoner.

46. Kryssubsidieringen fører blant annet til konkurransevridning til fordel for tilbyder som får mulighet til å subsidiere egen sluttbrukervirksomhet. Etter PTs mening kan slik kryssubsidiering på kort sikt være nødvendig for å senke etableringsbarrierene for nye tilbydere. Dersom slik praksis blir permanent eller virker over lengre tid, vil det imidlertid ha uheldige konsekvenser. Når enkelte tilbydere krever høye og asymmetriske termineringspriser, skyves deres kostnader over på de øvrige tilbyderne som må betale den høye termineringsprisen. Disse økte kostnadene vil igjen kunne føre til at andre tilbydere må øke sine sluttbrukerpriser, og deres sluttbrukere må således subsidiere andre mobiltilbydere. Dette innebærer etter PTs syn en uheldig konkurransevridning.

47. PT mener på denne bakgrunn at vedvarende overprising og kryssubsidiering er uheldig for konkurransen i det totale mobilmarkedet på sikt. Å tillate tilbydere overprising og kryssubsidiering over lengre tid kan også legge til rette for vedvarende ineffektiv produksjon, noe som ikke er ønskelig med hensyn til samfunnsøkonomisk ressursbruk.

4.5 Prisdiskriminering

48. Tilbydere av terminering vil kunne ha insentiv til å gi bedre priser til interne eller enkelte eksterne tilbydere enn andre. For eksempel kan det tenkes at tilbyderne vil gi en mer fordelaktig pris til selskap som inngår i samme konsern eller eventuelle fremtidige partnervirksomheter. På samme måte kan tilbyder som utgjør en større potensiell trussel enn øvrige virksomheter, tenkes å bli avkrevd en høyere pris enn dem som ikke utgjør en like stor trussel.

49. Forskjellsbehandling mellom tilbydere vil kunne resultere i økte kostnader for enkelte tilbydere og kan i ytterste konsekvens lede til utestengelse fra markedet. Prisdiskriminering mellom tilbydere vil derfor være et konkurranseproblem.

4.6 Diskriminering knyttet til andre forhold enn pris

50. En tilbyder med sterk markedsstilling kan ha insentiv til å forskjellsbehandle egen eller tilknyttet virksomhet og andres virksomheter også i tilknytning til andre forhold enn pris. Diskrimineringen kan gjelde både hvilke samtrafikkjenester som tilbys, kvalitet på tekniske grensesnitt, servicenivå, kvalitet på informasjon osv. Det kan også tenkes å foreligge insitament for tilbyderne til å trenere samtrafikkforhandlingene og å stille utilbørlige krav knyttet til samtrafikk (garanti, bundling etc.). PT mener slik forskjellsbehandling kan skape konkurransevridninger, og dette kan utgjøre et konkurranseproblem i de analyserte markedene.

5 Generelt om valg av virkemidler

51. I det følgende gjør PT rede for enkelte forhold av generell karakter knyttet til valg av virkemidler i markedene for terminering av tale i mobilnett.

5.1 Muligheter for duplisering av infrastruktur innenfor markedene for terminering av tale i mobilnett

52. Det følger av redegjørelsen for prinsipp 2 og 3 i PTs virkemiddeldokument at det vil være sentralt for valg av virkemidler hvorvidt duplisering av infrastrukturen i det relevante markedet anses mulig eller ikke (det vil si om det er sannsynlig eller ikke å få til bærekraftig infrastrukturkonkurranse). Dersom markedet omfattes av prinsipp 2, vil det normalt være nødvendig og legitimt å operere med et strengere sett av regulatoriske forpliktelser.¹⁸

53. Selv om det kan være mulig å oppnå infrastrukturbasert konkurranse i mobilmarkedet i form av flere konkurrerende mobilnett, vil dette likevel ikke avhjelpe de aktuelle konkurranseproblemene i termineringsmarkedene, jfr. kapittel 4 i dette vedtaket. Det skyldes at det ikke er mulig for andre enn tilbyderer som kontrollerer det fysiske eller virtuelle nettverket å tilby terminering til sluttbrukere i dennes nett. Tilbyderne befinner seg derfor i en monopolsituasjon med absolutte etableringshindringer hva angår å tilby terminering i andres nett. PT mener på denne bakgrunn at markedene for terminering av tale i mobilnett i utgangspunktet skal reguleres etter prinsipp 2. To hensyn vil således være førende for reguleringen. For det første vil tilsynet i størst mulig grad legge til rette for effektiv bruk av den eksisterende infrastrukturen. For det andre vil PT søke å legge til rette for tilstrekkelig fortjeneste i den eksisterende infrastruktur slik at det gis insentiver til nødvendig vedlikehold, oppgradering og nyinvesteringer i nettet.

54. Samtidig vil PT vise til tidligere vedtak i markedene for terminering av tale i mobilnett, herunder tilsynets vedtak fra 8. mai 2007. Det fremgår av dette vedtaket at myndighetene ser virkemiddelbruken i marked 7 i sammenheng med ønsket om å legge til rette for duplisering av infrastruktur og bærekraftig konkurranse i markedet for tilgang og originering i mobilnett (tidligere marked 15). PT har i vedtak i tidligere marked 15¹⁹ konkludert med at markedet oppfyller de tre kriteriene²⁰ for forhåndsregulering, herunder at markedet ikke tenderer mot effektiv konkurranse, og at det fortsatt er behov for sektorspesifikk ex-ante regulering. Disse vurderingene er også akseptert av ESA.

55. For å legge til rette for at nye tilbydere skal kunne få fotfeste i markedet og på sikt bidra til infrastrukturkonkurranse, har PT i tidligere vedtak i termineringsmarkedene lagt til grunn en mer lempelig regulering av termineringspriser for slike tilbydere. Både PT og Samferdselsdepartementet har imidlertid vært tydelige på at slik regulering kun er aktuelt i en avgrenset oppstartsperiode.

56. PT viderefører i dette vedtaket prinsippet om at reguleringen av markedene for terminering av tale i mobilnett må sees i sammenheng med målet om bærekraftig infrastrukturkonkurranse i markedet for tilgang og originering i mobilnett. I kapittel 6 diskuterer tilsynet hvordan dette skal hensyntas og samtidig hvordan perioden med asymmetri skal fases ut for tilbydere som ikke lenger kan regnes for å være i en oppstartsfasen.

¹⁸ Se nærmere om prinsipp 2 i PTs virkemiddeldokument 12. juni 2009.

¹⁹ PTs vedtak om utpeking av tilbyder med sterk markedsstilling og pålegg om særskilte forpliktelser i markedet for tilgang til og samtaleoriginering i offentlige mobilkommunikasjonsnett (tidligere marked 15), 5. august 2010.

²⁰ Tre-kriterie-testen er betegnelsen på den test ESA oppstiller for at relevante markeder for elektronisk kommunikasjon skal være berettiget for ex-ante regulering. (forhåndsregulering).

5.2 Generelt om forholdsmessighet

57. Prinsippet om forholdsmessighet er nærmere omtalt i Ot.prp. nr. 58 (2002-2003) i merknadene til ekomloven § 3-4:

”Forpliktelsene som pålegges skal være forholdsmessige, ikke diskriminerende, bygge på objektive og saklige kriterier og være offentlig tilgjengelige. Med forholdsmessige menes at pålegg om tilgang eller sterk markedsstilling med tilhørende vilkår skal være egnet til å kompensere for manglende bærekraftig konkurranse, og skal bidra til å fremme forbrukerinteresser, og om mulig bidra til nasjonal og internasjonal utvikling. Ulempene ved de pålagte virkemidlene skal stå i forhold til det som søkes oppnådd. Dette åpner også for at myndigheten knytter forpliktelsene til enkelte deler av det relevante marked dersom dette er hensiktsmessig.”

58. Prinsippet innebærer at PT ved valg mellom flere alternativer som kan fremme formålet like effektivt, skal velge det minst tyngende alternativet. Innholdet i forholdsmessighetsprinsippet er beskrevet mer detaljert i PTs virkemiddeldokument. Det fremgår der at prinsippet om forholdsmessighet innebærer at tiltak skal være egnet til å realisere det bakenforliggende formålet, ikke skal være mer tyngende enn nødvendig i det enkelte tilfellet, samt at fordelene ved inngrepet skal overstige ulempene.

59. Verken forholdsmessighetsprinsippet eller prinsippet om minimumsregulering kan imidlertid tas til inntekt for at PT ikke skal eller kan ilegge tyngende forpliktelser på tilbydere med sterk markedsstilling. Kjernen i disse prinsippene er at det ikke skal ilegges strengere plikter enn nødvendig. Ileggelse av tyngende forpliktelser som for eksempel prisregulering, vil imidlertid nettopp kunne være forholdsmessig og nødvendig i markeder hvor andre mindre tyngende forpliktelser ikke anses tilstrekkelig til å nå formålet med reguleringen.

6 Redegjørelse for valg av særskilte forpliktelser

6.1 Samtrafikkforpliktelser

6.1.1 Bakgrunn og grunnlag for pålegg om forpliktelser

60. Sluttbrukere forventer å kunne foreta oppringning til andre sluttbrukere uavhengig av hvilket nett de benytter. Å kunne terminere trafikk hos andre tilbydere er derfor avgjørende for mobil- og fastnettilbyderes konkurransevne. Samtrafikk er en forutsetning for at sluttbrukere hos ulike tilbydere skal kunne foreta oppringning til hverandre. Terminering etterspørres således av aktører som ønsker å imøtekomme egne sluttbrukeres etterspørsel etter å kunne samtale med brukere i andre mobilnett.

61. Kapittel 4.2 beskriver konkurranseproblemene samtrafikknektelse og uthalelsestaktikk. Krav om samtrafikk/tilgangsforpliktelser vil bøte på de identifiserte konkurranseproblemene.

62. Plikt for tilbydere med sterk markedsstilling til å imøtekomme alle rimelige anmodninger om samtrafikk følger av ekomloven § 4-2 tredje ledd. Bestemmelsen lyder:

”Tilbyder skal innenfor de områdene vedkommende har sterk markedsstilling, imøtekomme enhver rimelig anmodning om å inngå eller endre avtale om samtrafikk. I vurderingen av om en anmodning er rimelig skal det foretas en avveining i samsvar med § 4-1 annet ledd. Tilbyder med sterk markedsstilling skal dokumentere og begrunne avslag på anmodning om samtrafikk.”

63. Ettersom samtlige tilbydere som er vurdert i disse markedene har sterk markedsstilling i eget termineringsmarked, følger plikten til å tilby tilgang til terminering av tale i eget nett direkte av loven. Det er således ikke nødvendig å pålegge samtrafikk særskilt. Terminering inngår som et element i samtrafikk. Alle tilbydere som omfattes av analysen er derfor forpliktet til å imøtekomme rimelige anmodninger om terminering i egne mobilnett.

6.1.2 Pliktens innhold

64. En konkret anmodning om samtrafikk skal etterkommes i den grad anmodningen er rimelig. Det følger av ekomloven § 4-2 tredje ledd annet punktum at rimelighetsvurderingen skal være den samme som etter ekomloven § 4-1 annet ledd. I denne bestemmelsen heter det:

”I vurderingen av om en anmodning er rimelig skal det blant annet foretas en avveining av tilbyders interesse i å disponere egen infrastruktur mot behovet for å gi andre tilgang som er nødvendig for å kunne tilby konkurrerende tjenester. I vurderingen av hva som er nødvendig skal det tas hensyn til om det i lys av markedsutviklingen er teknisk og bedriftsøkonomisk mulig å anlegge eller bruke konkurrerende infrastruktur. I vurderingen av om en anmodning er rimelig skal det i tillegg tas hensyn til:

- 1. tilgjengelig kapasitet*
- 2. tilbyders investeringer i forhold til risikoen investeringene har vært forbundet med*
- 3. bærekraftig konkurranse*
- 4. behov for å ivareta nettets integritet*
- 5. immaterielle rettigheter*
- 6. etablering av felles-europeiske tjenester”*

65. For å fjerne noe av grobunnen for mulige konflikter relatert til forhandlinger om terminering, ga PT i vedtaket 8. mai 2007 uttrykk for en del generelle vurderinger av momentene i rimelighetsvurderingen etter ekomloven § 4-2 tredje ledd, andre punktum, jf. § 4-1 andre ledd. Det ble lagt vekt på at hensynet til å oppnå alle-til-alle-kommunikasjon normalt måtte veie tyngre enn tilbydernes interesse i å disponere sin egen infrastruktur. PT mener drøftelsene i vedtaket fortsatt gir et dekkende bilde av PTs vurdering av momentene som skal inngå i rimelighetsvurderingen. Utover dette viser PT til at rimelighetsvurderingene må foretas i tilknytning til konkrete forhold.

66. Som det fremgår av diskusjonen omkring konkurranseproblemer i kapittel 4.2, kan mobiltilbydere ha insentiv til å nekte å inngå avtale om samtrafikk også for tjenester som ligger utenfor plikten i ekomloven § 4-2 tredje ledd. Tilbydere som omfattes av dette vedtaket utpekes til å ha sterk markedsstilling for terminering av *tale* i eget nett. Plikten etter § 4-2 tredje ledd gjelder derfor ikke mottak av SMS- og MMS-trafikk fra andre tilbydere. Plikten gjelder heller ikke for kjøp av terminering hos andre tilbydere. Slike former for samtrafikknektelser vil kunne ha skadelig virkning på konkurransen i mobilmarkedet og vil kunne være i konflikt med hensynet til alle-til-alle-kommunikasjon.

67. I PTs vedtak 8. mai 2007 og 17. november 2008 ble alle tilbydere av mobilterminering med hjemmel i ekomloven § 4-2 annet ledd pålagt samtrafikkforpliktelser også for SMS og MMS, samt plikt til å imøtekomme rimelige anmodninger om kjøp av terminering av tale hos andre tilbydere. Ved vurderingen av klage fra Telenor på PTs vedtak om kjøpsplikt for tilbydere av terminering av tale i fastnett, har SD i vedtak 4. desember 2008

kommet til at ekomloven § 4-2 annet ledd ikke gir hjemmel til å gi pålegg om kjøpsplikt for terminering på generelt grunnlag. Pliktene som ble pålagt med hjemmel i § 4-2 annet ledd i PTs vedtak 8. mai 2007 og 17. november 2008 vil derfor ikke bli videreført.

68. Ekomloven § 4 -2 annet ledd gir hjemmel til å pålegge samtrafikkforpliktelser i konkrete tilfeller når dette er nødvendig for å sikre alle-til-alle-kommunikasjon. Det følger videre at PT i slike tilfeller kan pålegge plikt til å inngå avtale. Bestemmelsen krever ikke at tilbyderen som pålegges plikter er utpekt med sterk markedsstilling i markedet pliktene knytter seg til. PT har ikke kjennskap til at det har forekommet samtrafikknektelser knyttet til SMS- og MMS-trafikk, men vil i konkrete tilfeller kunne vurdere bruk av ekomloven § 4-2 annet ledd. Det samme gjelder for eventuelle tilfeller der en mobiltilbyder nekter å kjøpe terminering av tale i andre nett.

69. Uthalesestaktikk er i kapittel 4 beskrevet som et potensielt konkurranseproblem i de relevante termineringsmarkedene. PT mener hensynet til alle-til-alle-kommunikasjon ikke ville vært tilstrekkelig ivaretatt dersom samtrafikkforpliktelsene ikke var fulgt opp av forpliktelser til å slutføre forhandlinger innen rimelig tid. Det fremgår eksplisitt av tilgangsdirektivet artikkel 12 nr. 1 annet ledd at tilsynsmyndigheten skal kunne pålegge en aktør slike plikter. PT anser at ekomloven § 4-1 gir hjemmel til å fastsette regler om tidsbruken.

70. Krav for å motvirke uthalesestaktikk kan utformes på forskjellige måter. PT mener en generell plikt om at avtaler om terminering skal sluttforhandles uten ugrunnet opphold er hensiktsmessig. For å kunne føre kontroll med at plikten etterleves, bør den kombineres med krav om å kunne redegjøre for tidsbruken knyttet til samtrafikkforhandlinger. Slik dokumentasjon bør kunne kreves av tilbyderen som mener trenering har funnet sted. For at plikten til dokumentasjon ikke skal være unødvendig tyngende samt at den som mener seg utsatt for uthalesestaktikk skal ha insentiv til å reagere rimelig raskt, mener PT dokumentasjonsplikten bør begrenses i tid. Krav om å fremlegge dokumentasjon må derfor fremsettes innen tre måneder etter at de relevante forhandlingene ble avsluttet. Kopi av dokumentasjon av tidsbruk skal i et slikt tilfelle oversendes PT uten ugrunnet opphold.

71. Ettersom fungerende samtrafikk er av så stor betydning for konkurransen i sluttbrukermarkedet for mobiltelefoni, og for å sikre alle-til-alle kommunikasjon, mener PT det er nødvendig å pålegge tilbyderne de over nevnte plikter til samtrafikk.

72. PT mener at samtrafikkforpliktelsene er egnet til å kompensere for de identifiserte konkurranseproblemene knyttet til samtrafikk som ikke ivaretas gjennom ekomloven § 4-2 tredje ledd, og således til å realisere målet om bærekraftig konkurranse, jf. ekomloven § 1-1. Samtidig går samtrafikkforpliktelsene, etter PTs syn, ikke lenger enn nødvendig.

73. PT mener den allmenne interesse i at samtrafikkforpliktelsene ilegges overstiger ulempen denne forpliktelsen utgjør for de aktuelle tilbyderne. PT kan videre ikke se at det finnes mindre inngripende virkemidler som i tilstrekkelig grad kan motvirke de identifiserte konkurranseproblemene.

Konklusjon

74. Ettersom alle tilbydere som omfattes av analysen er utpekt som tilbydere med sterk markedsstilling i markedet for terminering av tale i mobilnett, har tilbyderne plikt til å imøtekomme enhver rimelig anmodning om samtrafikk, jf. ekomloven § 4-2 tredje ledd. Med hjemmel i ekomloven § 4-1 pålegges selskapene å slutføre forhandlinger om å inngå eller endre avtale om terminering i sitt mobilnett uten ugrunnet opphold. Tilbyderne plikter på forespørsel fra den anmodende part å dokumentere overfor denne tidsbruken i forbindelse med de relevante avtaleforhandlingene. PT skal motta kopi av den aktuelle dokumentasjonen.

Dokumentasjonsplikten gjelder likevel ikke dersom forespørselen ble fremsatt senere enn tre måneder etter at de relevante forhandlingene ble avsluttet.

75. Dersom tilgang nektes, skal den som har anmodet om tilgang få et dokumentert og begrunnet avslag på anmodningen, jf. ekomloven § 4-2 tredje ledd siste punktum. Begrunnelsen må inneholde alle opplysninger som er nødvendige for å vurdere grunnlaget for avslaget, slik som for eksempel årsaken til at tilgang nektes, med nødvendig teknisk dokumentasjon.

6.2 Ikke-diskriminering

76. PT har i kapittel 4.5 identifisert diskriminering mellom ulike interne og/eller eksterne tilbydere med hensyn til pris eller øvrige forhold som potensielle konkurranseproblemer i det relevante markedet. Det samme gjelder forskjeller i termineringspris for henholdsvis nettinterne og netteksterne anrop.

77. Ekomloven § 4-7 gir hjemmel til å pålegge krav om ikke-diskriminering. Bestemmelsens første og andre ledd lyder:

“Myndigheten kan pålegge tilbyder med sterk markedsstilling å tilby samtrafikk og tilgang til eksterne tilbydere på ikke-diskriminerende vilkår.

Myndigheten kan pålegge tilbyder med sterk markedsstilling å tilby samtrafikk og tilgang til andre tilbydere på samme eller likeverdige vilkår og til samme eller likeverdige kvalitet som det tilbys egen virksomhet, datterselskaper eller partnervirksomheter.“

78. Krav om ikke-diskriminering kan pålegges i to sammenhenger. Etter første ledd kan myndigheten pålegge tilbyder med sterk markedsstilling å ikke diskriminere mellom eksterne tilbydere. Bestemmelsens annet ledd hjemler myndighetenes adgang til å pålegge tilbyder med sterk markedsstilling å tilby samme eller likeverdige kvalitet og vilkår til konkurrerende tilbydere som til egen eller tilknyttede virksomheter.

79. Krav om ikke-diskriminering vil kunne redusere muligheten til å utvise ekskluderende adferd og dermed hindre overføring av markedsrett fra grossist- til sluttbrukermarkedet. Med ekskluderende adferd siktes det til adferd som har til formål eller virkning å forhindre tilgang og/eller å stenge ute konkurrenter fra markedet gjennom å operere med priser og/eller tilgangsvilkår som favoriserer egen virksomhet. Metoder for å øke konkurrentenes kostnader for derigjennom å redusere etterspørselen etter konkurrentenes produkter, kan være eksempler på slik adferd.

80. Prisdiskriminering vil til en viss grad kunne avhjelpest gjennom prisforpliktelser. Regulerte maksimalpriser vil sikre at tilbyderen ikke kan avkreve høyere priser for terminering i eget nett enn den regulerte prisen. Det vil likevel være mulighet for prisdiskriminering ved at en eller flere tilbydere gis lavere priser enn den regulerte.

81. Når det gjelder eventuelle forskjeller i termineringspris mellom nettinterne og netteksterne anrop, mener PT det vil være lite hensiktsmessig å kreve at prisen for terminering av netteksterne anrop skal være lik den implisitte interne prisen for terminering av nettinterne anrop. Forutsetningene for slik diskriminering vil dessuten svekkes når prisene for netteksterne anrop reduseres til et effektivt nivå. PT mener på denne bakgrunn det mest hensiktsmessige og effektive virkemiddelet for å bøte på dette konkurranseproblemet, er å regulere den netteksterne prisen direkte. I den videre behandlingen av diskriminerende adferd drøftes ikke eventuelle forskjeller i termineringspris for henholdsvis nettinterne og netteksterne anrop.

82. Etter PTs mening er krav om ikke-diskriminering, jf. ekomloven § 4-7, det eneste av de tilgjengelige virkemidlene som effektivt adresserer diskriminering knyttet til andre forhold enn pris.

83. Hovedpoenget med et krav om ikke-diskriminering er at likeartede situasjoner skal behandles likt med hensyn til priser, informasjon og øvrige vilkår, uavhengig av hvilken virksomhet det gjelder. Eventuelle forskjeller i vilkårene skal således være basert på objektive kriterier.

84. PT vurderer nedenfor hvorvidt tilbyderne som omfattes av dette vedtaket bør pålegges krav om ikke-diskriminering, og hva et eventuelt krav om ikke-diskriminering bør rette seg mot.

6.2.1 Telenor, NetCom, Network Norway og Tele2

85. Telenor, NetCom og Tele2 ble pålagt krav om ikke-diskriminering i PTs vedtak 8. mai 2007. Tilsvarende krav ble pålagt Network Norway i vedtak 17. november 2008.

86. På bakgrunn av kundevolum vil andre tilbydere i praksis være tvunget til å kjøpe termineringstjenester fra Telenor, NetCom, Tele2 og Network Norway for å kunne tilby en konkurransedyktig tjeneste. Dersom noen av disse favoriserer enkelte kjøpere av terminering, vil det derfor kunne oppstå situasjoner hvor konkurransen vris. Som nevnt tidligere vil prisreguleringen som pålegges i kapittel 6.4 til en viss grad avhjelpe konkurranseproblemene knyttet til prisdiskriminering. Tilbyderne vil likevel kunne ha insentiv til å gi mer fordelaktig pris og vilkår for øvrig til selskap som inngår i samme konsern eller til eventuelle fremtidige partnervirksomheter. Slik forskjellsbehandling adresseres ikke gjennom prisreguleringen. PT mener dessuten diskriminering knyttet til andre vilkår enn pris aktualiseres av at prisdiskriminering til en viss grad forhindres av prisforpliktelsene.

87. Telenor, NetCom, Network Norway og Tele2 står for betydelige andeler av den totale mobilterminerte trafikken, ref. markedsanalysen figur 1. Diskriminerende atferd fra disse vil således kunne ha en merkbar negativ innvirkning på markedene for elektronisk kommunikasjon totalt sett. Ved å pålegge krav om ikke-diskriminering, reduseres mulighetene til å forskjellsbehandle virksomheter uten at objektive grunner tilsier dette.

88. For å være tilstrekkelig effektivt, mener PT et krav om ikke-diskriminering i tilknytning til pris og øvrige forhold må gjelde både mellom eksterne virksomheter (ekomloven § 4-7 første ledd) og mellom egne og eksterne virksomheter (ekomloven § 4-7 annet ledd). Dette gjelder likevel ikke eventuelle forskjeller i termineringspris for henholdsvis nettinterne og netteksterne anrop, jf. hva som er sagt om dette ovenfor.

89. Krav om ikke-diskriminering innebærer en videreføring av eksisterende plikter for Telenor, NetCom, Network Norway og Tele2. Etter PTs oppfatning er et slikt krav ikke uforholdsmessig. Virkemiddelet kan bli oppfattet som en beste-vilkårs-lære ved at gunstigere vilkår som oppnås av en tilbyder også vil måtte reflekteres i vilkårene til andre tilbydere. Ulempene ved en slik innskrenkning i tilbydernes handlingsrom er etter PTs oppfatning likevel mindre enn fordelene for konkurransen. PT kan videre ikke se at andre virkemidler i tilstrekkelig grad vil kunne bøte på de aktuelle konkurranseproblemene.

90. Diskriminerende vilkår kan innebære misbruk av dominerende stilling etter konkurranseloven § 11. For at diskriminerende vilkår skal rammes av bestemmelsen, må konkurransemyndighetene utpeke den aktuelle tilbyderen som dominerende i det relevante markedet. Videre må det påvises at diskrimineringen har, eller er egnet til å frembringe, konkurranseskadelige virkninger, noe som vil gi aktørene mindre grad av forutberegnlighet. Etter PTs oppfatning vil bestemmelsens implisitte forbud mot ikke-diskriminering ikke gi

tilstrekkelig beskyttelse mot slik atferd. Sektorspesifikke ex ante-forpliktelser vil dessuten i større grad åpne for hyppige og raske inngrep.

Konklusjon

91. Med hjemmel i ekomloven § 4-7 første og andre ledd pålegger PT krav om ikke-diskriminering i tilknytning til terminering i mobilnettene til Telenor, NetCom, Tele2 og Network Norway. For å være tilstrekkelig effektivt, mener PT at kravet om ikke-diskriminering må gjelde både mellom eksterne virksomheter (ekomloven § 4-7 første ledd) og mellom egne og eksterne virksomheter (ekomloven § 4-7 annet ledd). Plikten til å ikke diskriminere gjelder likevel ikke for eventuelle forskjeller i termineringspris for henholdsvis nettinterne og netteksterne anrop.

6.2.2 TDC og Ventelo

92. TDC og Ventelo er per i dag ikke underlagt krav om ikke-diskriminering. I likhet med Telenor, NetCom, Network Norway og Tele2 vil disse tilbyderne også kunne ha insentiv til å gi mer fordelaktige priser og vilkår til utvalgte aktører. TDC og Ventelo har imidlertid vesentlig mindre volum hva gjelder terminering av samtaler enn de øvrige tilbyderne. De negative konsekvensene av eventuell diskriminerende atferd fra disse, som konkurransevridning, vil derfor være av mer begrenset omfang.

93. Disse tilbydernes muligheter til å foreta diskriminering på pris vil også reduseres i etter hvert som asymmetriske termineringspriser fases ut og prisene reduseres til et effektivt nivå. PT ser det på denne bakgrunn ikke som nødvendig eller forholdsmessig å innskrenke deres handlingsrom ved å innføre et slikt krav.

Konklusjon

94. PT anser at det ikke vil være nødvendig eller forholdsmessig å pålegge TDC og Ventelo krav om ikke-diskriminering.

6.3 Standardavtale og offentliggjøring

95. I medhold av ekomloven § 4-6 kan tilbyder med sterk markedsstilling pålegges særskilte forpliktelser om offentliggjøring av spesifisert informasjon samt utarbeidelse og offentliggjøring av standardtilbud for elektronisk kommunikasjonsnett og -tjeneste (standardtilbud). Slike forpliktelser omtales ofte som transparensforpliktelser. Transparens er i seg selv sjelden tilstrekkelig til å bøte på konkurranseproblemer, men kan derimot gjøre andre virkemidler mer effektive.²¹ For tilgangsspørsmål vil det for eksempel kunne bidra til å forenkle og effektivisere forhandlingene dersom sentrale vilkår for tilknytning følger av en standardavtale som er offentlig tilgjengelig. Krav om transparens vil også gjøre det lettere for andre tilbydere og PT å kontrollere at forpliktelser om ikke-diskriminering overholdes.

96. Samtlige aktører vil være underlagt tilgangsforpliktelser, se kapittel 6.1. Dette gjør det aktuelt å vurdere krav om transparens for å effektivisere kravet om å imøtekomme rimelige anmodninger om terminering. PT pålegger også Telenor, NetCom, Network Norway og Tele2 krav om ikke-diskriminering. Et krav om transparens vil kunne effektivisere også dette kravet og motvirke forsøk på diskriminerende adferd ytterligere.

---

²¹ Se mer om sammenhengen mellom transparensforpliktelser og øvrige forpliktelser i ERGs virkemiddeldokument side 42 følgende.

97. En mulig negativ side ved transparens er at lett tilgjengelig informasjon om priser vil kunne legge forholdene til rette for stilltiende prissamarbeid. Dersom konkurrenter tilpasser sine priser til hverandre istedenfor å fastsette dem på fritt grunnlag, vil det være skadelig for konkurransen. PT kan imidlertid ikke se at denne problemstillingen er særlig aktuell i tilknytning til de aktuelle termineringsmarkedene. For det første består markedet av få aktører hvor termineringsprisene allerede er transparente. Gjennom samtrafikkavtaler vil partene få kunnskap om den andre partens termineringspriser fordi tilbyderne er avhengig av slik informasjon for å kunne fakturere hverandre. Dessuten begrenses muligheten for stilltiende prissamarbeid ved at PT pålegger alle tilbydere pristaksregulering, jf. kapittel 6.4. PT mener derfor at potensielle skadevirkninger av krav om transparens vil være svært begrenset.

6.3.1 Telenor og NetCom

98. Krav om standardavtale for samtrafikk med konkrete krav til innhold vil kunne effektivisere forpliktelser om tilgang ved at viktige detaljer allerede er fastlagt før forhandlingene starter og således bidrar til å skape forutsigbarhet for begge parter. Videre vil konkrete krav til innhold legge til rette for overholdelse av ikke-diskrimineringskravet og gjøre det enklere å kontrollere om kravet overholdes.

99. Både Telenor, NetCom og Tele2 ble i PTs vedtak 8. mai 2007 pålagt å utarbeide standardavtale om samtrafikk med selskapets mobilnett. Øvrige tilbydere har i praksis lagt Telenors og NetComs standardavtaler til grunn i samtrafikkforhandlinger.

100. PT mener at hensynet til å effektivisere samtrafikkforhandlinger og krav om ikke-diskriminering taler for at både Telenor og NetCom fortsatt bør pålegges krav om transparens i form av standardavtale.

101. Standardavtalen bør etter PTs mening inneholde relativt detaljerte bestemmelser om forhold av betydning for tilbydere som ønsker å forhandle om samtrafikk. PT pålegger på denne bakgrunn at avtalen skal inneholde alle opplysninger som er viktige for tjenesten som tilbys, herunder opplysninger om:

- tilbudt samtrafikkjeneste,
- generelle avtalevilkår,
- termineringspriser,
- priselementer og hvilke tjenester de enkelte priselementene dekker,
- eventuelle rabatter og rabattkriterier,
- prisberegningsmåter for eventuelle tilbud uten fast pris,
- geografisk leveringsområde,
- eventuelle betydelige kapasitetsbegrensninger for levering,
- egenskaper av teknisk og fysisk natur herunder grensesnitt som brukes ved nettermineringspunktene, samt hvilke standarder som er nyttet,
- samtrafikkpunkter,
- avtalt kvalitetsnivå, og
- bestemmelser om rimelig kompensasjon ved manglende overholdelse av avtalt kvalitetsnivå.

102. PT vil spesielt fremheve betydningen av å stille krav om rimelig kompensasjon ved manglende overholdelse av avtalt kvalitetsnivå, jf. ekomloven § 4-6 første ledd nr. 5. En slik forpliktelse må antas å redusere insentiver til forskjellsbehandling hva angår kvaliteten på termineringsproduktet. Slik plikt vil dessuten være i samsvar med prinsipp 4 i PTs

virkemiddeldokument og er en videreføring av tilsvarende forpliktelse i PTs vedtak 8. mai 2007.

103. For at PT skal ha mulighet til effektivt å føre tilsyn med endringer i avtalevilkårene, for dermed å kunne reagere raskere ved behov, er det hensiktsmessig at Telenor og NetCom pålegges å oversende samtlige avtaler knyttet til terminering av tale i mobilnett til PT. Ved endringer skal det klart fremgå hvor i avtalen endringene er foretatt og hva de består i.

104. Endringer i en tilbyders termineringsprodukt vil kunne ha betydning for konkurransesituasjonen til andre tilbydere. For Telenor og NetCom er det riktignok begrensede muligheter til å endre priser på termineringsproduktet til ugunst for andre tilbydere ettersom de nevnte tilbyderne både er underlagt pristaksregulering og krav om ikke-diskriminering. Tilbyderne vil likevel ha mulighet til å fastsette minuttpris og eventuelt oppstartspris innenfor pristaket slik de ønsker, gitt at en samtale med gjennomsnittlig lengde ikke overstiger pristaket. Av hensyn til at tilbydere som kjøper termineringstjenester fra Telenor og NetCom skal ha tilstrekkelig tid til å ta høyde for endringer knyttet til disse tilbyderens termineringsprodukt i sine egne vilkår, mener PT det fremdeles er nødvendig å pålegge en utvidelse av den generelle varslingsplikten på én måned som er nedfelt i ekomloven § 2-4 annet ledd. PT mener derfor at Telenor og NetCom med hjemmel i ekomloven § 4-6 første, jf. fjerde ledd må pålegges å gi varsel til andre tilbydere om eventuelle prisøkninger og andre endringer i eksisterende tilbud til ugunst, senest to måneder før endringen gjennomføres. Uten slik utvidet varslingsplikt vil ikke andre tilbydere ha tilstrekkelig tid til å ta høyde for endringene i sine egne sluttbrukeravtaler.

105. PT mener at kravene til transparens er forholdsmessige. For Telenor og NetCom er forpliktelsene i sin helhet en videreføring av forpliktelsene i PTs vedtak 8. mai 2007. Arbeidet med å utarbeide og offentliggjøre standardavtale er allerede gjort. Det vil imidlertid være noen administrasjonskostnader i forbindelse med å holde avtalene oppdatert. Disse vurderes å være forholdsvis begrenset, slik at fordelene for konkurransen klart overstiger ulempene kravet måtte medføre for de nevnte tilbyderne.

106. PT mener konkurranselovens bestemmelser ikke vil være tilstrekkelig til å ivareta hensynene påpekt ovenfor som taler for transparensforpliktelser. Den viktigste årsaken til dette er at konkurranseloven ikke i samme grad vil kunne ivareta behovet for forutberegnelighet. Når det gjelder forpliktelser om transparens, er hensikten blant annet å legge til rette for at forhandlinger om samtrafikk kan skje mest mulig effektivt. PT mener at det i denne sammenheng er avgjørende at forpliktelsene kan pålegges i forkant av eventuelle forhandlinger. Ettersom konkurranseregelverket legger til grunn at dominerende aktør må ha utnyttet sin posisjon til skade for konkurransen før myndighetene kan gripe inn, mener PT dette regelverket er mindre egnet til å ivareta hensynet bak transparensforpliktelser enn ex-ante regulering.

Konklusjon

107. PT pålegger med hjemmel i ekomloven § 4-6 tredje og fjerde ledd Telenor og NetCom å utarbeide og offentliggjøre standardavtale for samtrafikk i sitt mobilnett som angitt over.

108. Publisering av standardtilbudet på tilbyderens nettsted anses som en tilfredsstillende metode for offentliggjøring. Standardavtalen skal være tilstrekkelig oppdelt i enkeltelementer med tilhørende vilkår basert på behov i markedet slik at den annen part ikke tvinges til å akseptere tjenester, funksjoner eller ytelser som det ikke er anmodet om, jf. ekomloven § 4-6 annet ledd. Avtalen skal holdes løpende oppdatert og skal inneholde alle opplysninger som er viktige for tjenester som tilbys.

109. PT pålegger med hjemmel i ekomloven § 4-6 første, jf. fjerde ledd Telenor og NetCom å gi forhåndsvarsel til andre tilbydere om eventuelle endringer i eksisterende tilbud til ugunst senest to måneder før endringene gjennomføres.

110. PT pålegger med hjemmel i ekomloven § 10-3 Telenor og NetCom å sende kopi av samtlige avtaler om terminering i mobilnett til PT. Kopi av sluttforhandlede individuelle avtaler basert på standardavtale skal sendes i undertegnet stand. Oversendelse til PT skal skje uten ugrunnet opphold og senest to uker etter signering. Tilbyderne skal videre underrette tilsynet om endringer i avtalene. Av informasjonen skal det fremgå klart hvor i avtalen endringene er foretatt og hva disse består i. PT skal informeres om endringer senest to måneder før de gjennomføres.

6.3.2 Tele2, Network Norway, TDC og Ventelo

111. Tele2 ble pålagt å utarbeide og offentliggjøre standardavtale for samtrafikk i PTs vedtak 8. mai 2007. Network Norway, TDC og Ventelo ble derimot ikke pålagt tilsvarende krav i vedtakene 8. mai 2007 og 17. november 2008. Tilsynet mente et slikt pålegg ville være unødvendig ettersom disse aktørene i praksis har lagt Telenors og NetComs standardavtaler til grunn i samtrafikkforhandlingene. Ettersom samtrafikkavtaler mellom de nevnte tilbyderne per i dag er fremforhandlet og i liten grad endres, synes det ikke å være særlig behov for at disse tilbyderne skal utarbeide og offentliggjøre egne fullstendige standardavtaler. For Network Norway, TDC og Ventelo vil det etter PTs syn være tilstrekkelig at priser for terminering offentliggjøres. PT mener et slikt krav også vil være tilstrekkelig for Tele2.

112. For at tilsynet skal ha mulighet til å effektivt føre tilsyn med forpliktelsene, pålegges også Tele2, Network Norway, TDC og Ventelo å informere PT om inngåtte og endrede avtaler om terminering innenfor nærmere fastsatte frister. Ettersom Telenor og NetCom pålegges å oversende sine samtrafikkavtaler til PT, er det ikke nødvendig at Tele2, Network Norway, TDC og Ventelo oversender de samme avtalene. Plikten er derfor avgrenset til samtrafikkavtaler som inngås med andre tilbydere enn disse. Ved endringer av samtrafikkavtale skal tilbyderne påpeke overfor PT hvor i avtalen endringene er foretatt og hva disse består i.

113. Prisreguleringen som pålegges i kapittel 6.4 for Tele2, Network Norway, TDC og Ventelo vil begrense tilbyderens muligheter til å foreta vesentlige endringer i priser for termineringsproduktet. PT mener imidlertid hensynet til forutsigbarhet for andre tilbydere må tillegges vekt. Etter PTs syn tilsier hensynet til forutsigbarhet at det også for Tele2, Network Norway, TDC og Ventelo er nødvendig å utvide den generelle varslingsplikten i ekomloven § 2-4 annet ledd fra én til to måneder ved endringer i eksisterende avtaler om terminering til ugunst.

114. PT mener at kravene til transparens som pålegges Tele2, Network Norway, TDC og Ventelo er forholdsmessige. For Tele2 er kravene mildere enn ved vedtaket 8. mai 2007 ettersom selskapet ikke pålegges å utarbeide og offentliggjøre standardtilbud. For de øvrige tilbyderne er kravene i sin helhet en videreføring av eksisterende forpliktelsene i vedtakene 8. mai 2007 og 17. november 2008. Tilsynet kan ikke se at en plikt som skissert over vil påføre selskapene nevneverdige kostnader eller ulemper.

115. Videre mener PT som nevnt ovenfor at konkurranselovens bestemmelser ikke vil være tilstrekkelig til å ivareta hensynene bak kravene til transparens. Det vises til vurderingen i kapittel 6.3.1 ovenfor.

Konklusjon

116. PT pålegger med hjemmel i ekomloven § 4-6 tredje og fjerde ledd Tele2, Network Norway, TDC og Ventelo å offentliggjøre sine priser for terminering i mobilnett. Publisering på tilbydernes nettsteder anses som en tilfredsstillende metode for offentliggjøring. Standardpriser og eventuelle rabatter med tilhørende kriterier skal fremgå.

117. PT pålegger med hjemmel i ekomloven § 4-6 første, jf. fjerde ledd, Tele2, Network Norway, TDC og Ventelo en plikt til å gi forhåndsvarsel til andre tilbydere om eventuelle endringer i eksisterende tilbud til ugunst senest to måneder før de gjennomføres.

118. PT pålegger med hjemmel i ekomloven § 10-3 Tele2, Network Norway, TDC og Ventelo en plikt til å sende PT eventuelle avtaler med andre enn Telenor og NetCom knyttet til terminering i mobilnett. Oversendelse til PT skal skje uten ugrunnet opphold og senest to uker etter signering. Tilbyderne plikter videre å underrette tilsynet om endringer i avtalene. Av informasjonen skal det fremgå klart hvor i avtalen endringene er foretatt og hva disse består i. PT skal informeres om endringer i samtrafikkavtalen knyttet til terminering senest to måneder før de gjennomføres.

6.4 Prisregulering

119. PT har i kapittel 4 begrunnet at overprising og krysssubsidiert er potensielle konkurranseproblemer i det relevante markedet.

120. I medhold av ekomloven § 4-9 kan myndigheten pålegge tilbyder med sterk markedsstilling prisforpliktelser for tilgang og samtrafikk i tilfeller hvor tilbyder kan utnytte sin markedsstilling til skade for sluttbrukerne ved å opprettholde et uforholdsmessig høyt prisnivå, eller ved å etablere prisklemmer for konkurrerende tilbydere.

121. Ekomloven § 4-9 stiller ikke krav om at den regulerte tilbyderen faktisk tar en uforholdsmessig høy pris. Det er tilstrekkelig at tilbyderen med sterk markedsstilling potensielt kan komme til å gjøre det. Som det fremgår av beskrivelsen av konkurranseproblemet overprising, mener PT vilkåret for prisregulering av de relevante termineringsmarkedene er oppfylt.

122. Etter tilsynets mening er virkemidler som standardtilbud, offentliggjøring og ikke-diskriminering ikke tilstrekkelige til å motvirke konkurranseproblemer knyttet til overprising. Prisregulering er således nødvendig for å bøte på konkurranseproblemet overprising og dermed forhindre de uheldige konsekvensene som nevnt i kapittel 4.

6.4.1 Utgangspunktet for prisreguleringen

123. Flere forhold ligger til grunn for prisreguleringen i dette vedtaket. Både PTs og Samferdselsdepartementets tidligere vedtak i markedene for terminering av tale inneholder prinsipper som har betydning for utformingen av prisreguleringen i dette vedtaket. Videre har EU-kommisjonens anbefaling sammen med det generelle hensynet til harmonisering også vært sentrale for utformingen.

6.4.1.1 PTs vedtak 8. mai 2007 og 17. november 2008

124. I PTs vedtak 8. mai 2007 ble Telenor, NetCom, Tele2, TDC og MTU utpekt som tilbydere med sterk markedsstilling og pålagt særskilte forpliktelser. Forut for vedtaket hadde PT gjort en grundig vurdering av metoder for kostnadsfastsettelse for terminering. Tilsynet konkluderte med at utvikling og implementering av LRIC-modell ville være formålstjenlig i

dette markedet, noe som fikk støtte fra både Samferdselsdepartementet, Konkurransetilsynet og ESA. I vedtaket ble det gitt en utfyllende begrunnelse for valget av kostnadsmetode.

125. PT la til grunn i vedtaket at implementering av prisreguleringen skulle skje gjennom pristak som ga mulighet for gradvis nedtrapping til effektiv pris. På denne måten kunne effektivitetsgevinster og forbrukerhensyn som følge av lavere priser balanseres mot inntektsreduksjonen de regulerte tilbyderne ville oppleve. Pristaksregulering ble også ansett som forutsigbart for aktørene.

126. I samme vedtak ga PT uttrykk for at hensynet til forbrukervelferd og effektiv ressursbruk tilsa at målet for prisreguleringen på sikt burde være at alle tilbydere tilbyr terminering til effektive priser. PT konkluderte imidlertid med at en periode med krav om rimelig pris ville være formålstjenlig for små og nye tilbydere, slik at disse kunne få fotfeste i markedet og på sikt kunne bidra til infrastrukturkonkurransen. Samtidig var det et mål at prisene ikke skulle kunne settes urimelig høyt. Tid i markedet ble angitt som kriterium for når tilbyderne måtte påregne krav om effektive priser. For tilbydere med avtale om nasjonal gjesting ga PT uttrykk for at en periode på 5-10 år med fritak fra krav om effektive priser ville være rimelig, mens tilsvarende periode for MVNO-tilbydere ble oppgitt til 3-4 år.

127. Prinsippene for regulering av små og nye tilbydere ble fulgt opp i tilleggsvedtaket 17. november 2008. Network Norway, Ventelo og Mundio Mobile (Barablu Mobile) ble utpekt som tilbydere med sterk markedsstilling og pålagt krav om rimelig pris. Nivået på rimelig pris ble presisert ved pristak som også skulle gjelde for Tele2, TDC og MTU. Det henvises til markedsanalysen kapittel 3.3 for informasjon om de konkrete pristakene.

6.4.1.2 SDs vedtak 19. mai 2009

128. PTs tilleggsvedtak 17. november 2008 ble påklaget av alle tilbydere som var omfattet av vedtaket, samt av Telenor og NetCom.

129. Departementet ga i sine vedtak tydelig uttrykk for at et tredje konkurrerende nett ville være viktig for utviklingen i det norske mobilmarkedet og et sentralt telepolitisk mål. Departementet støttet således PTs asymmetriske regulering av termineringsprisene for å bidra til utbyggingen av et fullverdig tredje nett²². Samtidig ble det gitt uttrykk for at det mer langsiktige målet med reguleringen av markedene for terminering i mobilnett burde være at prisene settes lik den effektive prisen i markedet og at man dermed oppnår symmetri.

130. Et hensiktsmessig styringsmål for prisreguleringen for Tele2 og Network Norway ville i følge departementet være at merinntekten fra terminering skulle tilsvare investeringskostnaden for de nye netteierne ved å bygge ut et mobilnett som dekker 75 % av befolkningen innen utløpet av 2011. Deretter ville det være rimelig at termineringsprisen ble redusert relativt raskt ned mot et effektivt nivå, eventuelt ned på de øvrige tilbydernes glidebane²³. Departementet understreket i vedtaket at asymmetrisk regulering kun ville være aktuelt i en begrenset periode og at perioden skulle være så kort som mulig, men samtidig så lang som nødvendig ut fra de formål som lå bak bruken av virkemiddelet.

131. Departementet vedtok samtidig at Tele2 og Network Norway i perioden med lempelig regulering skal rapportere halvårlig til PT om fremdriften i utbyggingen av det tredje mobilnettet.

²² Se for eksempel SDs vedtak 19. mai 2009 etter klage fra Tele2, kapittel 3.12.1.

²³ Se for eksempel SDs vedtak 19. mai 2009 etter klage fra Tele2, kapittel 3.12.2.

6.4.1.3 EU-Kommisjonens anbefaling 7. mai 2009

132. På bakgrunn av behovet for en harmonisert regulering av termineringspriser publiserte EU-kommisjonen sin anbefaling om regulering av termineringspriser i fast- og mobilnett 7. mai 2009.²⁴²⁵ Kommisjonen mente anbefalingen var viktig for blant annet å skape forutsigbarhet for aktørene, sikre korrekte insentiver for potensielle investorer samt redusere den regulatoriske byrden for tilbydere som opererer i flere land.

133. Kommisjonen skriver i anbefalingen at kostnadsorientering er vurdert som det mest hensiktsmessige virkemiddel for å bøte på konkurranseproblemet overprising. Videre skriver Kommisjonen at tilsynsmyndighetene skal fastsette termineringspriser basert på kostnader for en effektiv operatør, hvilket innebærer at prisene også vil være symmetriske, jfr. anbefalingen punkt 1. Denne reguleringen vil i følge anbefalingen fremme effektivitet, bærekraftig konkurranse og maksimere forbrukervelferd. LRIC anbefales som metode for kostnadsfastsettelse, jfr. anbefalingen punkt 2. Ytterligere føringer som gis knyttet til utviklingen av den anbefalte LRIC-modellen (ren LRIC), vil bli diskutert i kapittel 6.4.3.

134. I følge Kommisjonen er det kun ulike frekvenstillatelser som kan gi grunnlag for vedvarende asymmetriske termineringspriser. Vedvarende asymmetri forutsetter også at frekvensene er tildelt direkte uten at markedsbaserte tildelingsmekanismer (for eksempel auksjon) er benyttet og at det ikke finnes et fungerende andrehåndsmarked, jfr. fortalen punkt 16 og anbefalingen punkt 9.

135. Kommisjonen tar imidlertid hensyn til at nye tilbydere kan ha høyere enhetskostnader i en oppstartsfase før de oppnår et effektivt volum ("minimum efficient scale"). I særskilte tilfeller kan nasjonale tilsynsmyndigheter tillate nye tilbydere en overgangsperiode på opp til fire år fra lansering for å ta høyde for kostnadsulempen som følge skalaulemper, jfr. fortalen punkt 17 og anbefalingen punkt 10.

136. I anbefalingen legges det til grunn at nasjonale tilsynsmyndigheter skal sikre at termineringspriser er fastsatt til et kostnadseffektivt symmetrisk nivå innen 31. desember 2012²⁶.

6.4.1.4 Harmonisering i Europa

137. Termineringsprisene i EØS-landene er betydelig redusert de siste årene. Utviklingen vil utvilsomt fortsette de neste årene blant annet på bakgrunn av EU-kommisjonens anbefaling. Figuren nedenfor viser planlagte prisreduksjoner i andre europeiske land frem til 31. desember 2012.

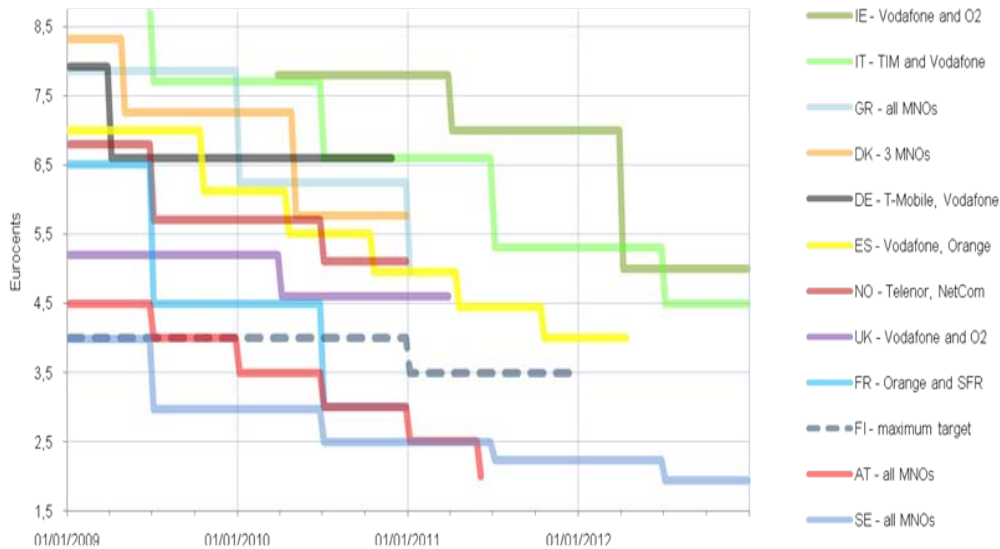
---

²⁴ Kommisjonens anbefaling se:

http://ec.europa.eu/information_society/policy/ecomm/doc/implementation_enforcement/article_7/recom_term_r_ates_en.pdf

²⁵ ESA har foreløpig ikke fastsatt noen tilsvarende anbefaling. ESAs praksis sammenfaller imidlertid med kommisjonens anbefalinger.

²⁶ PT anser unntaket som gis i anbefalingen punkt 12 for tilsynsmyndigheter med begrensede ressurser som lite relevant for Norges del.

Figur 1: Utviklingen i termineringspriser fra januar 2009 til desember 2012.

Kilde: Cullen International²⁷

138. For Norge inkluderer figuren kun Telenor og NetCom. Dersom termineringsprisene til øvrige tilbydere også var inkludert, ville grafen vist høyere nivå på termineringspris for hver periode. Siste sammenlikning fra BEREC²⁸ viser at gjennomsnittlig termineringspris i Norge (vektet gjennomsnitt for alle tilbyderne som omfattes av dette vedtaket) ligger like over gjennomsnittet av de 33 landene som var inkludert i undersøkelsen.

139. I tillegg til at termineringsprisene i EØS-landene er fallende, er det stadig flere land hvor prisene er symmetriske eller beveger seg mot et symmetrisk nivå. Sverige har for eksempel hatt symmetriske termineringspriser siden 1. juli 2007. I perioden fra 1. juli 2009 til 30. juni 2010 var prisen 2,97 Eurocent (0,24 NOK²⁹). Deretter ble prisen redusert til rundt 2,5 Eurocent (0,20 NOK) fra 1. juli 2010 og skal videre ned til rundt 2,2 Eurocent (0,18 NOK) fra 1. juli 2011.

140. I Danmark har de tre største tilbyderne, TDC, TeliaSonera og Telenor symmetriske priser på 7,26 Eurocent (0,58 NOK) fra 1. januar 2010. Hi3G og Barablu har fra samme tidspunktet en termineringspris på 10 Eurocent (0,80 NOK). Den danske regulatøren ITST har signalisert at de vil innføre symmetriske priser i løpet av 2011³⁰.

141. Finland er et av få land i EØS som ikke legger til grunn en LRIC-modell ved fastsettelse av maksimalpriser for terminering. Termineringsprisene i Finland er fastsatt ut i fra kommersielle forhandlinger hensyntatt historiske kostnader. Gjeldene symmetriske termineringspris for de tre netteierne i Finland (TeliaSonera, Elisa og DNA) er fra 1. desember 2009 på 4,9 Eurocent (0,39 NOK).

²⁷ http://www.cullen-international.com/report/3358/t2564#Table_19

²⁸ MTR Benchmark snapshot as of January 2010 er tilgjengelig på http://berec.europa.eu/documents/berec_docs/index_en.htm

²⁹ Basert på omregningskurs på 8,0.

³⁰ ERG: Termination rates for SMP market players: Action plan to achieve conformity with ERG Common Position, 19 November 2008

142. Det belgiske tilsynet varslet prisregulering basert på ren LRIC 1. februar 2010. Prisene skal i følge varselet reduseres ned til symmetrisk nivå på 1,07 Eurocent (ca 0,09 NOK) 1. januar 2013.

143. Det nederlandske tilsynet har varslet symmetriske termineringspriser basert på ren LRIC fra september 2012, og varsler pris på 1,2 eurocent (ca 0,1 NOK). Nedtrapping skal skje fra dagens priser på inntil 8,1 eurocent.

144. I England har tilsynet varslet nedtrapping i termineringspriser basert på ren LRIC til en pris på 0,5 pence (ca 0,05 NOK³¹) innen 2015. Glidebanen utformes slik at nedtrapping skjer fra dagens priser på inntil 4,6 pence.

6.4.2 Valg av metode for prisregulering

145. PT har lagt til grunn at markedene for terminering av tale skal reguleres etter prinsipp 2, jfr. kapittel 5.1. Dette innebærer som nevnt at tilsynet i størst mulig grad skal legge til rette for effektiv bruk av den eksisterende infrastrukturen, samt legge til rette for tilstrekkelig fortjeneste slik at det gis insentiver til nødvendig vedlikehold, oppgradering og investering.

146. Videre er formålet med prisregulering i et marked som ikke er preget av virksom konkurranse å legge til rette for optimal økonomisk effektivitet. Det er vanlig å skille mellom to typer økonomisk effektivitet: statisk effektivitet og dynamisk effektivitet. Statisk effektivitet kan igjen deles inn i allokativ effektivitet og produktiv effektivitet. Allokativ effektivitet oppnås dersom prisene for et produkt ligger nær kostnadene ved å fremstille og levere produktet. I en slik situasjon ville alle forbrukere som verdsetter produktet høyere enn kostnadene kjøpe produktet. Produktiv effektivitet innebærer at produksjonskostnadene er lik eller tilnærmet lik marginalkostnadene ved å fremstille og levere produktet. Dynamisk effektivitet innebærer at man kan avvike fra allokativ og produktiv effektivitet på kort sikt dersom dette gir insentiver til investeringer og innovasjon som kan gi effektivitetsgevinster på lang sikt.

147. Det kan være utfordrende å velge en metode for prisreguleringen som ivaretar alle formene for økonomisk effektivitet. I praksis må derfor tilsynsmyndigheten finne en balansegang mellom de ulike formene. Selv om hovedfokus i termineringsmarkedene skal være på statisk effektivitet, skal PT samtidig sikre insentiver til investeringer i nettverk og nye tjenester. Enkelte metoder for priseregulering vil også være bedre egnet til å oppnå statisk effektivitet enn andre. For eksempel vil et krav om kostnadsorienterte priser basert på fullfordelte historiske kostnader kunne sikre allokativ effektivitet. På den annen side vil en slik måte å følge opp kostnadsorienteringskrav gi svake insentiver til å redusere kostnadene for den regulerte tilbyderer, og dermed i liten grad bidra til produktiv effektivitet. Dette skyldes at eventuelle kostnadsreduksjoner vil gi grunnlag for lavere termineringspriser i fremtiden. For PT vil det derfor være et sentralt hensyn at en metode for prisregulering benytter såkalte normkostnader i tillegg til den regulertes egne kostnader. Tilsvarende, dersom det er betydelig risiko knyttet til å få dekket inn kostnadene ved investeringer i infrastruktur eller nye tjenester, må statisk effektivitet på kort sikt ikke gå på bekostning av potensielle gevinster fra økte investeringer og innovasjon på lang sikt. Dette tilsier at PT bør velge en metode for prisreguleringen som hensyntar teknologiskifter og nye tjenester, og som legger til rette for at mobiloperatørene oppnår tilstrekkelig lønnsomhet over en lang tidshorisont.

148. I tråd med formålet i ekomloven er det virksom konkurranse som best kan fremme de ulike formene for økonomisk effektivitet. I termineringsmarkedene, der PT anser at

---

³¹ Basert på omregningskurs 9,5.

prisregulering er nødvendig for å hindre overprising, er tilsynets utgangspunkt at den regulerte prisen bør etterligne prisene som ville oppstått i et marked med virksom konkurranse. En slik pris vil gi mobiloperatørene insentiver til å produsere termineringstjenesten til lavest mulig kostnad. Samtidig vil de samme operatørene som etterspør terminering gis insentiver til å optimalisere egne investeringsbeslutninger, slik situasjonen ville vært dersom abonnentene hadde hatt mulighet til å velge mellom flere konkurrerende nettverk for å terminere en samtale. På denne måten kan prisreguleringen bidra til en effektiv utnyttelse av samfunnets ressurser.

149. PT anser at LRIC (Long Run Incremental Cost) er en anerkjent og vel dokumentert metode for å beregne kostnadene som operatørene ville ha basert prisingen på i et marked med virksom konkurranse. Metoden er også anbefalt av EU-kommisjonen, jfr. kapittel 6.4.1.4.

6.4.3 Beregning av effektiv kostnad

6.4.3.1 Valg av modell for beregning av effektiv kostnad

150. PT utviklet den opprinnelige LRIC-modellen (versjon 4) i samarbeid med konsultentselskapet Analysys Mason i 2006. I løpet av 2009 og 2010 har tilsynet oppdatert og videreutviklet modellen. I motsetning til versjon 4 inkluderer den nye LRIC-modellen tredje generasjons nettverk og tjenester, og den beregner kostnadene ved terminering av tale i både 2G- og 3G-nettverk. Den oppdaterte modellen er også i stand til å beregne kostnadene til en ny nasjonal nettverksoperatør som oppnår en markedsandel på 33 % på sikt. Videre kan modellen beregne produksjonskostnadene for MVNOene i Norge på grunnlag av eget utstyr og eget trafikkvolum.

151. Versjon 6 av LRIC-modellen ble benyttet som grunnlag for PTs varsel om vedtak 26. mars 2010. På bakgrunn av mottatte høringskommentarer har modellen blitt oppdatert (versjon 7.1).

152. Versjon 7.1 av LRIC-modellen kan splittes opp i totalt åtte ulike varianter som beregner LRIC-resultater for følgende mobiloperatører i Norge:

- Telenor og NetCom som faktiske nettverksoperatører
- En tredje nasjonal nettverksoperatør som reflekterer kostnadene til Tele2/Network Norway/Mobile Norway som en integrert ny nettverksoperatør
- Tele2, Network Norway, TDC og Ventelo som faktiske MVNOer
- En generisk MVNO med 5 % markedsandel på lang sikt

153. De operatørspesifikke variantene av LRIC-modellen er videreført for Telenor og NetCom, samtidig som variablene er oppdatert for å reflektere markedsutvikling og pristrender siden 2006.

154. PTs utgangspunkt var at det skulle utvikles en tilsvarende operatørspesifikk variant av modellen for Mobile Norway-gruppen. Underveis i prosessen ble det imidlertid klart for tilsynet at det begrensede omfanget av faktiske nettverks- og kostnadsdata ville gjøre det utfordrende å utvikle en robust operatørspesifikk modell for denne gruppen. En slik modell måtte uansett i stor grad vært basert på fremskrivninger av sentrale variabler. På bakgrunn av dette, og etter innspill fra operatørene, valgte PT derfor i første omgang å modellere kostnadene til en ny nasjonal nettverksoperatør ved å benytte norm- og gjennomsnittstall i stedet for faktiske nettverks- og kostnadsdata fra Mobile Norway-gruppen. Etter nye innspill

fra aktørene har tilsynet likevel nå utarbeidet en modell som i større grad gjenspeiler den faktiske utbyggingen som Mobile Norway-gruppen foretar.

155. Variantene av LRIC-modellen for de enkelte MVNOene beregner kostnadene ved terminering, gitt de nettverkselementene og aktivitetene som MVNOen selv står for. PT mener det er relevant å sammenligne resultatene for de ulike MVNOene med kostnadene som nettverksoperatørene har ved å sørge for de samme funksjonene i kjernenettet. Dette vil avdekke hvorvidt MVNOene har høyere kostnader som følge av lavere trafikkvolum, dvs. om det er vesentlige stordriftsfordeler knyttet til nettverkselementene som MVNOene selv eier.

156. For å gjøre modellen mer transparent, er det også utviklet en variant for en generisk MVNO. Denne varianten baserer seg ikke på infrastruktur eller kostnadstall fra noen faktisk MVNO i Norge. Varianten gir nettverksoperatørene mulighet til å se måten kostnadene til MVNOene blir beregnet på i modellen.

157. På bakgrunn av at modellen produserer resultater for alle typer aktører som er til stede i det norske markedet, mener PT at versjon 7.1 av LRIC-modellen gir tilsynet et svært godt verktøy for å definere effektive priser i den kommende reguleringsperioden.

6.4.3.2 Ulike metodiske tilnærminger i LRIC-modellen

158. Versjon 7.1 av LRIC-modellen er i stand til å beregne de langsiktige inkrementelle termineringskostnadene for operatørene basert på ulike metodiske tilnærminger. For det første beregner modellen nye resultater for Telenor og NetCom samt for en tredje nettverksoperatør basert på de samme prinsippene som ble benyttet i den opprinnelige versjonen, dvs. LRAIC+++³². Dette resultatet inneholder påslag (mark-up) for felleskostnader i nettverket, kostnader knyttet til lokalisering av håndsett og administrasjonskostnader (business overhead).

159. Ren LRIC i tråd med Kommisjonens anbefaling ser imidlertid bort fra et slikt påslag for felleskostnader (samt lokasjonskostnader og administrasjonskostnader). Begrunnelsen for dette er blant annet at markedet for mobil terminering er et såkalt tosidig eller gjensidig marked hvor både abonnenten som ringer og initierer en samtale (originering) og abonnenten som mottar samtalen (terminering) har nytte av at samtalen oppstår. Det er dermed ikke gitt at alle kostnadene knyttet til terminering av en samtale bør dekkes inn gjennom termineringsprisen som ilegges operatøren som originerer samtalen (CPP-prinsippet). Tvert imot kan det hevdes at også abonnenten som mottar en samtale burde bidra til å dekke en andel av kostnadene ved terminering. På bakgrunn av dette kan det være aktuelt å trekke ut felleskostnader etc. fra beregningen av termineringskostnaden, nettopp for å anerkjenne at markedet er tosidig.

160. PT mener at dersom man ikke lenger tillater et påslag for felleskostnader, lokalisering av håndsett og administrasjonskostnader i termineringsprisen, så vil operatørene fortsatt ha mulighet til å dekke inn disse kostnadene i sluttbrukermarkedet hvor prisene ikke er regulert. Det kan hevdes at å fjerne slike påslag fra den regulerte termineringsprisen vil gi effektivitetsinsentiver dersom disse kostnadene i stedet må dekkes inn i sluttbrukermarkedet hvor det er konkurranse. Operatørene vil da ha insentiver til å redusere disse kostnadene i størst mulig grad for å være konkurransedyktige på pris ut til sluttkundene.

161. Fordelingen av felleskostnader etc. til et regulert grossistprodukt er dessuten forbundet med usikkerhet, og det er ulike oppfatninger om hvilke fordelingsprinsipper som oppnår de beste velferdseffektene. PTs oppfatning er at et fordelingsprinsipp basert på EPMU (Equal

---

³² Long Run Average Incremental Cost

proportionate mark-up) er mer hensiktsmessig sammenlignet med å benytte for eksempel Ramsey-prinsippet. I en situasjon der verken sluttbrukerprisene eller grossistprisene for å originere en samtale er underlagt krav om kostnadsorienterte priser, ser tilsynet likevel at det kan redusere usikkerhet knyttet til å fastsette nivået for påslaget dersom det er et implisitt krav om at disse kostnadene skal dekkes inn gjennom andre produkter.

162. På bakgrunn av drøftelsene ovenfor legger PT til grunn at påslag for felleskostnader, lokalisering av håndsett og administrasjonskostnader ikke skal inkluderes i beregningen av effektiv pris.

163. Kommisjonens anbefaling legger videre til grunn at det kun er trafikkdrevne kostnader som skal inkluderes. I praksis innebærer dette at LRIC-modellen kjøres to ganger for å beregne LRIC for en operatør som tilbyr flere tjenester med og uten termineringstjenesten inkludert. Differensen mellom disse to kostnadsresultatene utgjør ren LRIC eller bortfallskostnaden (avoidable cost) for terminering.

164. Det er imidlertid mye som tyder på at resultatene basert på en ren LRIC-tilnærming i mobilnett blir forholdsvis lave i Norge sammenlignet med en del andre land i Europa. Dette synes å være forårsaket av at Norge har et stort landområde med spredt bosetning og derfor relativt høye dekningskostnader sammenlignet med for eksempel Nederland, Belgia eller Danmark. Ettersom utbyggingen av mobilnett i Norge i større grad er drevet av dekning enn trafikk, og det kun er trafikkdrevne kostnader som er relevante i ren LRIC-sammenheng, blir resultatene for Norge tilsvarende lavere. På bakgrunn av dette mener PT det i Norge bør brukes lengre tid på å innfase priser basert på ren LRIC i mobilnett enn det Kommisjonens anbefaling tilsier (innen utgangen av 2012). PTs erfaring er også at resultatene fra en ren LRIC-modell for norske tilbydere slik den er definert av Kommisjonen, per i dag vil være lite robust.

165. PT har på denne bakgrunn kommet til at LRAIC uten påslag av felleskostnader etc. bør fases inn for å danne grunnlaget for den regulerte termineringsprisen i løpet av neste reguleringsperiode.

166. PT vil foreta en ny beregning basert på ren LRIC innen utgangen av 2013. I løpet av neste reguleringsperiode vil PT også gjøre en nærmere konsekvensutredning av kun å inkludere trafikkrelaterte kostnader og ekskludere alle dekningskostnader fra LRIC-beregningen i Norge. Ettersom LRIC-modellen benytter konservative anslag for trafikkvekst, utvikling i utstyrskostnader mv., anser PT at det ikke vil utgjøre noen sannsynlig risiko for underdekning ved å benytte LRAIC som grunnlag for prisreguleringen i neste periode. Dersom PT skulle finne det hensiktsmessig å innføre ren LRIC etter 2013, vil disse resultatene etter all sannsynlighet ligge betydelig lavere enn dagens resultater.

167. I videre omtale av prisregulering vil PT betegne den valgte metodiske tilnærmingen for beregning av effektiv pris (LRAIC uten påslag for felleskostnader, kostnader til lokalisering av håndsett og administrasjonskostnader) som LRIC.

6.4.3.3 Valg av operatør for fastsetting av effektiv pris

168. Versjon 7.1 av LRIC-modellen beregner som nevnt kostnaden for terminering både i Telenor og NetComs nett, en tredje nasjonal nettverksoperatør og MVNO-tilbydere. Forskjellen mellom operatøren med høyest og lavest resultat basert på LRIC i denne versjonen er omtrent på samme nivå som forskjellen mellom NetCom og Telenor i versjon 4 av LRIC-modellen. I vedtak 8. mai 2007 fant PT at en slik kostnadsdifferanse ikke var tilstrekkelig for å begrunne asymmetriske termineringspriser. PT anser at heller ikke den oppdaterte LRIC-modellen gir grunnlag for asymmetriske termineringspriser over tid.

169. LRIC-modelleringen av de to etablerte nettverkene og et tredje hypotetiske nettverk gir ikke indikasjoner på at noen av de modellerte nettverkene er ineffektive.. Ved å basere den symmetriske prisen på LRIC-kostnaden til den av tilbyderne som har høyest beregnet LRIC-kostnad, sikres de regulerte tilbyderne å få dekket alle relevante kostnader over tid. PT mener en slik løsning best samsvarer med forutsetningene i forarbeidene til ekomloven om at den valgte prisreguleringsmetoden skal gi tilbyder anledning til å få en rimelig avkastning på anvendt kapital³³. PT anser videre at å fastsette effektiv pris basert på aktøren med høyest LRIC-kostnad er konsistent med grunnlaget for prisreguleringen i forrige vedtak i markedene for terminering av tale i mobilnett. Etter PTs oppfatning vil en slik prisfastsettelse også være den mest hensiktsmessige måten å oppfylle målsetningen om symmetriske priser så lenge det ikke er vesentlige kostnadsforskjeller mellom operatørene.

6.4.3.4 Effektiv pris i 2013

170. Basert på vurderingene og valgene som er beskrevet i dette kapittelet, utgjør effektiv pris for terminering av tale i mobilnett 0,15 NOK (2009 kroneverdi) i 2013.

6.4.4 Prisregulering for Telenor og NetCom

171. Telenor og NetComs regulerte termineringspris er per i dag basert på aktøren med høyest kostnad i tråd med PTs LRIC-modell versjon 4.0 (LRAIC+++). I PTs oppdaterte LRIC-modell (versjon 7.1) utgjør tilsvarende beregning for 2011 0,30 NOK per minutt (LRAIC+++), og 0,17 NOK uten påslagene. LRIC-modellen beregner korresponderende kostnader basert de på to prinsippene for hvert år og gir således PT nødvendig informasjon til å beslutte hensiktsmessige glidebaner. Det er først i 2013 at kostnadene er nede på 0,15 NOK, og PT kan derfor ikke fastsette pristak på dette nivået tidligere. PT mener resultatene fra den oppdaterte modellen bør implementeres så raskt som mulig for begge tilbydere og at det ikke er grunnlag for en ny periode med nedtrapping til samme beregningsgrunnlag med påslagene.

172. Prisene bør videre trappes ned mot effektiv pris, basert på de endrede prinsipper for beregning av effektiv pris, jf. definisjon i kapittel 6.4.3. Prisene vil da reflektere kostnader basert på LRIC og ikke som tidligere LRAIC+++. Nedtrappingen må balansere de samfunnsøkonomiske gevinstene ved reduserte termineringspriser for Telenor og NetCom og det bedriftsøkonomiske hensynet til de regulerte operatørene som tilsier at de bør gis en viss tid til tilpasning. Videre må Telenors og NetComs termineringspriser ses i sammenheng med termineringsprisene til Network Norway og Tele2, som tillates en merinntekt fra terminering inntil investeringskostnadene ved nettutbygging er dekket inn, se kapittel 6.4.5.

173. PT har på denne bakgrunn fastsatt maksimalpriser for Telenor og NetCom som angitt i tabellen nedenfor.

	Gjeldende pris ved utgangen av 2010	1. januar 2011 - 30. juni 2011	1. juli 2011 - 31. desember 2011	1. januar 2012 - 30. juni 2012	1. juli 2012 - 31. desember 2012	1. januar 2013 - 31. desember 2013
Telenor	0,50	0,30	0,30	0,30	0,20	0,15
NetCom	0,50	0,30	0,30	0,30	0,20	0,15

Tabell 2: Maksimalpris per minutt for terminering av tale i Telenor og NetComs mobilnett i perioden 1. januar 2011 - 31. desember 2013. Alle priser i NOK (eks. mva).

³³ Se ot.prp. nr. 58 2002-2003 side 107.

174. Pristaket gjelder for terminering av tale, uavhengig av om terminering skjer i GSM- eller UMTS-nett. Videre skal prisene for terminering til telefonsvarertjenester ikke overstige prisene i tabellen ovenfor.

175. PT forutsetter at prisene vil være like for samtaler fra alle eksterne nett. Det følger også av kravet om ikke-diskriminering, jf. kapittel 6.2.1. at eventuelle forskjeller skal begrunnes i objektive forskjeller.

176. PT tar sikte på å fatte nytt vedtak om prisregulering innen utgangen av denne pristaksperioden. Frem til nytt vedtak blir fattet, skal Telenor og NetComs termineringspris ikke overstige NOK 0,15 per minutt (inflasjonsjustert).

6.4.5 Prisreguleringen for Network Norway og Tele2

177. Samferdselsdepartementet la følgende styringsmål til grunn for regulering av Network Norway og Tele2 i vedtaket 19. mai 2009³⁴:

” [...]det er hensiktsmessig å anlegge som styringsmål at merinntektene for de nye nettutbyggerne i utgangspunktet bør tilsvare investeringskostnadene ved å bygge et tredje mobilnett. Departementet legger til grunn et mobilnett som skal dekke 75 % av befolkningen innen utløpet av 2011, slik det fremgår av Mobile Norways forretningsplan og som selskapene har vist til i klagen sine. Departementet mener det er hensiktsmessig å tillate Tele2 og Network Norway en mer lempelig regulering frem til den akkumulerte merinntekten tilsvarende investeringskostnaden.”

178. Styringsmålet innebærer at det må tas stilling til flere forhold, blant annet hvordan investeringskostnaden og den såkalte merinntekten skal beregnes, og over hvilken periode merinntekten skal beregnes.

6.4.5.1 Relevant investeringskostnad

179. Investeringskostnaden som departementet legger til grunn er hentet fra forretningsplanen til Network Norway og Tele2 og utgjør u.off. [ ] NOK. PT gjorde en rimelighetsvurdering av investeringskostnaden i tilknytning til vedtaket 17. november 2008 og la da til grunn at det ikke var vesentlige avvik mellom investeringskostnaden i følge forretningsplanen og kostnaden for tilsvarende nettverksinvesteringer i PTs LRIC-modell (versjon 4.0).

180. PT legger til grunn at SDs vedtak innebærer at Network Norway og Tele2 hver for seg skal få dekket sin andel av de relevante investeringskostnadene.

181. Med utgangspunkt i nettverksarkitekturen som skisseres i forretningsplanen til Network Norway og Tele2, har PT i versjon 7.1 av LRIC-modellen modellert et nettverk som i større grad gjenspeiler Mobile Norway-gruppens faktiske utbygging. Gjennom en slik mer operatørsesifikk nettverksmodell fremkommer beregninger av kostnader for en operatør med en profil som ligger nær den utbyggingsplanen som Network Norway og Tele2 har presentert overfor departementet. PT har imidlertid hensyntatt forsinkelsene i utbyggingen. Resultatene fra modellen viser at investeringskostnaden for en slik operatør er noe høyere enn kostnadsestimatene fra Network Norway og Tele2. PT mener at det er hensiktsmessig å benytte den oppdaterte LRIC-modellen (versjon 7.1) for beregning av investeringskostnaden.

---

³⁴ Se Samferdselsdepartementets vedtak 19. mai 2009 rettet mot Tele2, side 25, og vedtak av samme dato rettet mot Network Norway, side 24.

182. PT vurderer på denne bakgrunn at den relevante investeringskostnaden som bør legges til grunn er om lag 2 mrd. NOK.

6.4.5.2 Metode for beregning av merinntekt

183. Samferdselsdepartementet beregner i sitt vedtak merinntektene til Tele2 og Network Norway ved å multiplisere differansen mellom den regulerte maksimalprisen og effektiv termineringspris med antall terminerte minutter. Effektiv termineringspris tilsvarer i departementets vedtak den inflasjonsjusterte LRIC-kostnaden for Telenor og NetCom i 2010, det vil si 0,50 NOK per minutt³⁵.

184. Det vil imidlertid finnes ulike måter å beregne en såkalt merinntekt på. PT tolker ikke Samferdselsdepartementets vedtak slik at departementet har ment å angi et absolutt prinsipp for beregning av merinntekter. Resultatene fra versjon 7.1 av LRIC-modellen er langt lavere enn resultatene fra den forrige versjonen. Det gir dermed lite mening å legge 0,50 NOK til grunn som effektiv pris for en beregning av merinntekt i den kommende reguleringsperioden. Videre er PT av den oppfatning at i en situasjon hvor alle aktørene i markedet har fastsatt en høyere termineringspris enn effektiv pris, er det mest relevant å se på størrelsen på asymmetrien mellom de ulike aktørene. Så lenge trafikken mellom tilbyderne er rimelig balansert, vil tilbydernes betaling til hverandre for terminering i praksis være bytte av penger hvor eventuell ekstra fortjeneste oppnås for tilbydere med høyere (asymmetriske) termineringspriser enn de øvrige.

185. Overnevnte tatt i betraktning mener tilsynet at Tele2 og Network Norway sin merinntekt fra terminering bør beregnes med utgangspunkt i differansen i fastsatt termineringspris mellom de ulike aktørene.

6.4.5.3 Tidsperiode for beregning av merinntekt

186. Samferdselsdepartementet beregnet i sine vedtak merinntekt for Tele2 og Network Norway basert på daværende reguleringsperiode fra 1. februar 2009 til 31. desember 2010. Departementet la imidlertid til at det for Tele2 var relevant å hensynta den merinntekt selskapet allerede hadde hatt i perioden fra selskapet ble underlagt særskilt prisregulering, det vil si fra 1. oktober 2007 i følge departementet.

187. Samferdselsdepartementet opphevet 13. februar 2008 PTs vedtak om pristak for Tele2 fra 1. oktober 2007, men fastsatte samtidig pristak på samme nivå som Tele2s daværende termineringspris. Årsaken til dette var at Tele2 og Network Norway på dette tidspunktet lanserte planer om å bygge et tredje mobilnett i Norge. Tele2 ville dermed klatre på investeringsstigen. Etter PTs oppfatning er det på denne bakgrunn rimelig å inkludere trafikk fra 1. oktober 2007, ettersom selskapet fra det tidspunktet har vært underlagt en tilpasset regulering for å legge til rette for infrastrukturbygging.

188. Network Norway lanserte tjenester som tilbyder med avtale om nasjonal gjesting våren 2007 og ble første gang prisregulert fra 1. februar 2009. Også prisreguleringen av Network Norway har vært tilpasset å legge til rette for infrastrukturbygging. PT finner det dermed rimelig å beregne merinntekt for Network Norway fra 1. februar 2009.

---

³⁵ PTs LRIC-modell som ble utviklet i 2006 for Telenor og NetCom viste en kostnad for terminering på 0,45 NOK per minutt basert på tilbyder med høyest kost og målt i 2005-kroneverdi. Inflasjonsjustering frem til januar 2010 gir en reell kostnad for terminering på 0,50 NOK per minutt.

6.4.5.4 PTs beregning av merinntekt i perioden 1. oktober 2007 til 31. desember 2010

189. I tråd med forutsetningene ovenfor har PT beregnet merinntekt for Tele2 i perioden 1. oktober 2007 til 31. desember 2010 og for Network Norway i perioden 1. februar 2009 til 31. desember 2010. Beregningene er basert på trafikktall fra PTs statistikk for 2007, 2008 og 2009. For 2010 er trafikkprognoser fra LRIC-modellen lagt til grunn. Prognosene fra LRIC modellen inkluderer imidlertid reelle trafikktall for de fem første månedene i 2010.

190. Beregningene viser at Tele2 ved utgangen av 2010 vil oppnå merinntekter fra terminering på omlag 1 milliard NOK. Tilsvarende vil Network Norway oppnå merinntekter på rundt 420 millioner NOK på samme tidspunkt. Dette gir en samlet merinntekt på omlag 1,4 milliarder NOK.³⁶ Gitt en beregnet investeringskostnad for å bygge det tredje mobilnettet tilsvarende omlag 2 milliarder NOK, betyr det at Tele2 vil i hovedsak få dekket inn sin andel av investeringskostnaden ved utgangen av 2010. Network Norway vil derimot ha behov for en merinntekt fra terminering tilsvarende rundt 580 MNOK i neste reguleringsperiode for å få dekket inn sin andel (50 %) av den totale investeringskostnaden.

6.4.5.5 Konkret prisregulering for Network Norway

191. Network Norway lanserte kommersielle tjenester i februar 2007. Ved nedtrapping til effektiv pris for Network Norway har PT tatt hensyn til at omtrent 580 MNOK fortsatt skal dekkes inn av termineringsinntekter i perioden etter 1. januar 2011, jfr. departementets styringsmål.

192. PT har på denne bakgrunn fastsatt maksimalpris for Network Norway som angitt i tabellen nedenfor. Denne glidebanen gir Network Norway anledning til å dekke inn sin andel av den relevante investeringskostnaden, samtidig som symmetri oppnås så raskt som mulig etter oppstartsperioden med mild regulering.

	Gjeldende pris ved utgangen av 2010	1. januar 2011 - 30. juni 2011	1. juli 2011 - 31. desember 2011	1. januar 2012 - 30. juni 2012	1. juli 2012 - 31. desember 2012	1. januar 2013 - 31. desember 2013
Network Norway	0,90	0,90	0,80	0,65	0,20	0,15

Tabell 4: Maksimalpris per minutt for terminering av tale i Network Norways mobilnett i perioden 1. januar 2011 - 31. desember 2013. Alle priser i NOK (eks. mva).

193. Pristaket som varsles for Network Norway innebærer symmetrisk og effektiv pris fra 1. januar 2013.

194. Pristaket gjelder for terminering av tale, uavhengig av om terminering skjer i GSM- eller UMTS-nett. Videre skal prisene for terminering til telefonsvartjenester ikke overstige prisene i tabellen ovenfor.

³⁶ PT er oppmerksom på at Tele2 og Network Norway må betale en høyere termineringspris for utgående trafikk som ikke termineres hos Telenor eller NetCom. Differansen mellom Telenor/NetComs termineringspris og prisene til de andre aktørene i markedet multiplisert med trafikkvolumet som termineres hos den enkelte aktør kan betraktes som en form for merkostnad for Tele2 og Network Norway. Denne merkostnaden vil redusere Tele2 og Network Norway sin netto merinntekt fra terminering noe. Dette er hensyntatt i utformingen av glidebanene for de to selskapene.

195. PT forutsetter at prisene vil være like for samtaler fra alle eksterne nett. Det følger også av kravet om ikke-diskriminering, jf. kapittel 6.2.1. at eventuelle forskjeller skal begrunnes i objektive forskjeller.

196. PT tar sikte på å fatte nytt vedtak om prisregulering innen utgangen av denne pristaksperioden. Frem til nytt vedtak blir fattet, skal Network Norways termineringspris ikke overstige NOK 0,15 per minutt (inflasjonsjustert).

6.4.5.6 Konkret prisregulering for Tele2

197. Ettersom den relevante investeringskostnaden for Tele2 sin del er dekket inn ved utgangen av 2010, bør symmetriske priser basert på LRIC innføres så raskt som mulig for Tele2. Glidebane for Tele2 er utformet med den hensikt å gi aktøren en viss tilpasningstid for å rebalansere priser og tilpasse forretningsdriften. PT har på denne bakgrunn fastsatt maksimalpris for Tele2 som angitt i tabellen nedenfor.

	Gjeldende pris ved utgangen av 2010	1. januar 2011 - 30. juni 2011	1. juli 2011 - 31. desember 2011	1. januar 2012 - 30. juni 2012	1. juli 2012 - 31. desember 2012	1. januar 2013 - 31. desember 2013
Tele2	0,90	0,50	0,30	0,30	0,20	0,15

Tabell 5: Maksimalpris per minutt for terminering av tale i Tele2s mobilnett i perioden 1. januar 2011 - 31. desember 2013. Alle priser i NOK (eks. mva).

198. Pristaket gjelder for terminering av tale, uavhengig av om terminering skjer i GSM- eller UMTS-nett. Videre skal prisene for terminering til telefonsvartjenester ikke overstige prisene i tabellen ovenfor.

199. PT forutsetter at prisene vil være like for samtaler fra alle eksterne nett. Det følger også av kravet om ikke-diskriminering, jf. kapittel 6.2.1. at eventuelle forskjeller skal begrunnes i objektive forskjeller.

200. PT tar sikte på å fatte nytt vedtak om prisregulering innen utgangen av denne pristaksperioden. Frem til nytt vedtak blir fattet, skal Tele2s termineringspris ikke overstige NOK 0,15 per minutt (inflasjonsjustert).

6.4.5.7 Nærmere om forutsetningene for prisreguleringen av Network Norway og Tele2

201. Som det fremgår av ovenstående, tillates Network Norway og Tele2 fortsatt å ta en høyere termineringspris enn de ellers kunne gjort fordi selskapene har tilkjennegjort at de vil bidra til infrastrukturbasert konkurranse ved å etablere et tredje mobilnett gjennom selskapet Mobile Norway AS. Den høyere prisen selskapene tillates å ta for terminering i sine nett er således basert på bestemte forutsetninger og innrettet på å tjene et særskilt formål. På denne bakgrunn er det etter PTs oppfatning av stor betydning å sikre at selskapene oppfyller forutsetningene som ligger til grunn for den mildere reguleringen.

202. Den høyere termineringsprisen Network Norway og Tele2 tillates å ta innebærer samtidig økte kostnader for kjøpere av slik terminering. De økte kostnadene vil kunne innebære en ulempe som kan være egnet til å påvirke konkurransesituasjonen i de tilknyttede sluttbrukermarkedene. Som vist til over, har imidlertid både PT og Samferdselsdepartementet gitt uttrykk for at en slik regulering er berettiget for å oppnå bærekraftig konkurranse i de tilstøtende mobilmarkedene. Også på denne bakgrunn mener PT det er av stor betydning å sikre at forutsetningene for prisreguleringen av Network Norway og Tele2 etterleveres. PT har i dette vedtaket gitt anvisning på hvilken metode som skal legges til grunn for beregningen av

merinntekter, hvilken periode som er relevant og hva merinntektene beløper seg til. Anvisningene vil etter PTs oppfatning kunne danne utgangspunkt for vurdering av krav om tilbakebetaling dersom det skulle vise seg at selskapene likevel ikke viser den evne og vilje til å gjennomføre de handlinger som ligger til grunn for den mildere reguleringen og som selskapene tidligere har tilkjennegjort overfor myndighetene.

6.4.5.8 Krav om rapportering om nettutbygging

203. I Samferdselsdepartementets vedtak 19. mai 2009 ble Network Norway og Tele2 pålagt å rapportere om fremdriften i utbyggingen av det tredje mobilnettet på halvårlig basis, per 1. januar med forfall 15. januar og per 1. juli med forfall 15. juli. PT finner det hensiktsmessig at begge selskaper fortsetter denne rapporteringen inntil forutsetningene for den lempeligere reguleringen er oppfylt, dvs. når nettet dekker 75 % av befolkningen.

204. Maksimalprisene vil kunne endres til ugunst for selskapene dersom PT finner at utbyggingen av det tredje mobilnettet ikke i tilstrekkelig grad oppfyller forutsetningene om utbyggingstakt og dekningsgrad. Et slikt vedtak vil kunne fattes relativt raskt. PT viser i den sammenheng til ekomloven § 9-3 tredje ledd som hjemler adgang til å treffe vedtak uten forutgående konsultasjon med ESA når det av hensyn til å sikre konkurransen eller ivareta brukernes interesser er behov for en rask avklaring.

6.4.6 Prisregulering for MVNOer

205. Det finnes tre alternativer for hvordan effektiv pris for en MVNO-tilbyder kan fastsettes:

- LRIC-resultatet for nettverksoperatøren som MVNOen har tilgangsavtale med kan legges til grunn i sin helhet. I praksis innebærer dette at kostnadene som MVNOen har ved å tilby terminering skal være identiske med kostnadene til nettverksoperatøren.
- De effektive kostnadene som MVNOen har knyttet til de funksjonene som operatøren selv står for, kan beregnes, ref den operatørspesifikke modellen for MVNO-tilbydere nevnt i kapittel 6.4.3.1. Deretter legges de effektive kostnadene som nettverksoperatøren har utover dette til, dvs. de effektive kostnadene for tjenestene som MVNOen kjøper tilgang til. En slik tilnærming vil avdekke hvorvidt MVNOene har høyere kostnader som følge av lavere trafikkvolum, dvs. om det er vesentlige stordriftsfordeler knyttet til de nettverkselementene som MVNOene selv forvalter.
- De effektive kostnadene som MVNOen har knyttet til egne nettverkselementer og aktiviteter kan beregnes. Deretter legges den faktiske tilgangsprisen i MVNO-avtalen med nettverksoperatøren til.

206. Slik PT vurderer det, er det ikke hensiktsmessig å inkludere kommersielt fremforhandlede tilgangspriser i den relevante termineringskostnaden. I forbindelse med utviklingen av LRIC-modellen har PT undersøkt hvorvidt MVNOene har slike kostnadsulemper vis-à-vis nettverksoperatøren som nevnt i det andre alternativet ovenfor. Tilsynet har ikke kunnet avdekke høyere kostnader når MVNOene med sitt trafikkvolum står for de relevante MVNO-aktivitetene sammenlignet med når nettverksoperatøren står for de samme aktivitetene. PT mener på bakgrunn av dette at MVNOene bør reguleres på samme måte som de underliggende nettene de benytter, basert på nettverksoperatøren med høyest LRIC-resultat.

6.4.6.1 Konkret prisregulering for TDC og Ventelo

207. Tilbydere med MVNO-tilgang ble i PTs vedtak 8. mai 2007 forespeilet en periode på tre til fire år med fritak fra effektive priser. TDC og Ventelo inngikk MVNO-avtale med Telenor høsten 2005, og lanserte tjenester basert på MVNO-tilgang henholdsvis mars 2006 og mars 2007. Begge tilbydere har således måtte påregne at perioden med mild regulering fases ut forholdsvis raskt i denne vedtaksperioden.

208. PT har på denne bakgrunn fastsatt maksimalpriser for TDC og Ventelo som angitt i tabellen nedenfor.

	Gjeldende pris ved utgangen av 2010	1. januar 2011 - 30. juni 2011	1. juli 2011 - 31. desember 2011	1. januar 2012 - 30. juni 2012	1. juli 2012 - 31. desember 2012	1. januar 2013 - 31. desember 2013
TDC	0,75	0,40	0,30	0,30	0,20	0,15
Ventelo	0,75	0,40	0,30	0,30	0,20	0,15

Tabell 6: Maksimalpris per minutt for terminering av tale i TDCs og Ventelos mobilnett i perioden 1. januar 2011 - 31. desember 2013. Alle priser i NOK (eks. mva).

209. Ettersom oppstartsfasen med fritak fra effektive priser kan anses for å løpe ut tidlig i denne vedtaksperioden både for TDC og Ventelo, er glidebanen for disse tilbyderne utformet med den hensikt å oppnå symmetriske og effektive priser så raskt som mulig, samtidig som aktørene gis en viss tilpasningstid for å rebalansere priser og tilpasse forretningsdriften.

210. Pristaket gjelder for terminering av tale, uavhengig av om terminering skjer i GSM- eller UMTS-nett. Videre skal prisene for terminering til telefonsvarertjenester ikke overstige prisene i tabellen ovenfor.

211. PT tar sikte på å fatte nytt vedtak om prisregulering innen utgangen av denne pristaksperioden. Frem til nytt vedtak blir fattet, skal termineringsprisene til TDC og Ventelo ikke overstige NOK 0,15 per minutt (inflasjonsjustert).

6.4.7 Godkjenning av priser og inflasjonsjustering

212. Dersom en tilbyder vil benytte andre priselementer enn pris per minutt (pris per samtale, pris per minutt i peak og off-peak osv.), skal selskapet minst tre måneder før prisendringen legge frem forslag til nye priser og vekter som prisene skal baseres på. De valgte vektene skal dokumenteres med statistikk fra foregående år. PT vil deretter vurdere forslagene. Om nødvendig kan tilsynet kreve endringer i det fremlagte forslaget før godkjenning dersom PT ikke finner det sannsynliggjort at forslaget er innenfor maksimalpris.

213. Resultatene fra LRIC-modellen er beregnet i reelle priser basert på kroneverdi i 2009. Maksimalprisene er oppgitt i løpende priser frem til 1. januar 2013. PT mener at det er forsvarlig å benytte løpende priser i denne perioden, blant annet fordi det er såpass stort avvik mellom prisene og de beregnede LRIC-kostnadene. Maksimalprisene fra 1. januar 2013 vil bli justert for inflasjon. PT vil senest tre måneder før denne siste prisendringen spesifisere justeringsfaktoren.

6.4.8 Prisene for samtrafikktilknytning (trafikkapasitet og annet)

214. I utgangspunktet skal prisene for samtrafikktilknytning (trafikkapasitet og annet) settes etter kommersielle forhandlinger mellom partene. Tilbydere som omfattes av dette vedtaket

har både insentiv og mulighet til å ta overpris for denne typen produkter. PT ser derfor behov for at også disse prisene er regulert og pålegger både Telenor, NetCom, Network Norway, Tele2, TDC og Ventelo krav om at prisene for samtrafikktilknytning skal være rimelige.

215. Hva som kan anses som en rimelig pris, vil måtte avgjøres ut fra den enkelte sak. Om nødvendig, for eksempel dersom det i fremtiden oppstår tilfeller hvor forhandlinger ikke fører frem eller PT mottar klagesaker, vil PT vurdere om den konkrete prisen er rimelig. Faktiske kostnader knyttet til samtrafikktilknytning vil være sentralt i en slik vurdering.

6.4.9 Nærmere om antatte konsekvenser av prisreguleringen

216. I dette kapitlet foretas det en vurdering av de samlede konsekvensene for henholdsvis eksisterende tilbydere, nye tilbydere og sluttbrukere i mobil- og fasttelefonmarkedet.

217. En vurdering av økonomiske konsekvenser for tilbydere og sluttbrukere må baseres på visse forutsetninger. PT har i de følgende beregningene lagt til grunn trafikkprognoser fra LRIC-modellen. Prognosene reflekter forventet utvikling i mobilmarkedet de nærmeste årene. Når det gjelder trafikk til og fra fastnett, er det lagt til grunn faktiske volumtall for 2009. Videre har PT lagt til grunn den reelle prisreduksjonen som Telenor, NetCom, Tele2, Network Norway, TDC og Ventelo pålegges fra 2011 til 2013 (inflasjonsjustering for 2013, ref kapittel 6.4.7 er ikke hensyntatt).

218. Trafikkstrømmene mellom tilbyderne som er omfattet av dette vedtaket er rimelig balanserte, hvilket innebærer at symmetri på sikt vil utligne kostnads- og inntektsforskjeller knyttet til terminering. Ved innfasing av symmetriske priser vil likevel de økonomiske konsekvensene slå ulikt ut for tilbyderne.

6.4.9.1 Antatte konsekvenser for eksisterende tilbydere av mobil- og fasttelefoni

Tele2

219. Vedtaket innebærer at Tele2s termineringspris reduseres med 75 øre per minutt fra 2010 til 2013. Dette medfører en brutto reduksjon i Tele2s termineringsinntekter på omtrent 1,8 milliarder NOK, som tilsvarer en årlig gjennomsnittlig inntektsreduksjon på ca 600 millioner NOK over de neste tre årene.

220. Reduksjon i Telenors, NetComs, Network Norways, Ventelos og TDCs termineringspriser innebærer reduserte eksterne varekostnader for Tele2. Den samlede kostnadsbesparelsen for Tele2 vil være på omlag 800 millioner NOK. Dette tilsvarer en årlig kostnadsreduksjon på ca 270 millioner NOK over de neste tre årene.

221. Det betyr at total netto inntektsreduksjon for Tele2 i perioden 2011 til 2013 vil være om lag 1 milliard NOK. At Tele2 i denne reguleringsperioden mister fordelene av å kunne ta en høy termineringspris og reguleres ned til et symmetrisk kostnadseffektivt nivå, vil således isolert sett ha en negativ resultateffekt for Tele2.

222. PT finner imidlertid grunn til å påpeke at selv om prisreguleringen innebærer en betydelig inntektsreduksjon, må den sees i sammenheng med at Tele2 i flere år har nytt godt av mild regulering. Tele2 har som nevnt i kapittel 6.4.5.4 fra 1.oktober 2007 til utgangen av 2010 oppnådd merinntekter fra terminering som nær tilsvarer Tele2s andel av den relevante investeringskostnaden ved å bygge et tredje mobilnett med 75 prosent befolkningsdekning.

Network Norway

223. For Network Norway vil en reduksjon i termineringsprisen på 75 øre per minutt fra 2010 til 2013 utgjøre en brutto reduksjon i inntektene for selskapet på i underkant av 1,2 milliarder NOK. Dette tilsvarer en årlig gjennomsnittlig inntektsreduksjon på noe under 400 millioner NOK over de neste tre årene.

224. Tilsvarende vil reduserte eksterne varekostnader som følge av reduksjon i Telenors, NetComs, Tele2s, Ventelos og TDCs termineringspriser utgjøre i overkant av 900 millioner NOK for Network Norway, som tilsvarer en årlig gjennomsnittlig kostnadsbesparelse på 300 millioner NOK.

225. Netto inntektsreduksjon totalt sett vil for Network Norway i perioden 2011 til 2013 være nærmere 300 millioner NOK. At Network Norway, i likhet med Tele2, i denne reguleringsperioden mister fordelene av å kunne ta en høy termineringspris og reguleres ned til et symmetrisk kostnadseffektivt nivå, vil altså isolert sett ha en negativ resultateffekt for selskapet.

226. Den betydelige inntektsreduksjonen må imidlertid sees i sammenheng med at Network Norway, i likhet med Tele2, har oppnådd betydelige merinntekter gjennom mild regulering grunnet blant annet selskapets beslutning om å etablere seg som netteier i det norske mobilmarkedet. Network Norway har, som nevnt i kapittel 6.4.5.4, i perioden fra 1. februar 2009 til 31. desember 2010 oppnådd merinntekter fra terminering på rundt 420 millioner NOK. Dette er mindre enn halvparten av Network Norways andel av den relevante investeringskostnaden for å bygge et tredje mobilnett med 75 prosent befolkningsdekning. Tilsynets foreslåtte regulering for perioden 1. januar 2011 til 31. desember 2013 sikrer at Network Norway får dekket inn den resterende delen av relevant investeringskostnad gjennom merinntekter fra terminering.

Telenor

227. Vedtaket innebærer at Telenors termineringspris reduseres med 35 øre per minutt fra 2010 til 2013. Det gir en brutto reduksjon i Telenors termineringsinntekter på rundt 1,9 milliarder NOK. Samtidig vil reduksjonen i NetComs, Tele2s, Network Norways, Ventelos og TDCs termineringspriser gi Telenors mobilvirksomhet reduserte eksterne varekostnader på i overkant av 1,85 milliarder kroner. Det indikerer en samlet negativ effekt for Telenors mobilvirksomhet på omkring 50 millioner NOK.

228. Også Telenors fasttelefonvirksomhet vil påvirkes av reguleringen av mobile termineringspriser i form av reduserte eksterne varekostnader. PT legger til grunn at denne kostnadsreduksjonen mest sannsynlig vil komme fasttelefonkundene til gode i form av reduserte sluttbrukerpriser for samtaler fra fastnett til mobilnett, og at nettoeffekten for Telenors fasttelefonvirksomhet derfor vil være tilnærmet null. Erfaring viser at sluttbrukerpriser for å ringe fra fastnett til mobilnett reduseres når mobile termineringspriser reduseres.

NetCom

229. For NetCom vil en reduksjon i termineringsprisen på 35 øre per minutt utgjøre en brutto reduksjon i inntektene til selskapet på i underkant av 1,65 milliarder NOK for perioden 2011 til 2013. Tilsvarende vil reduserte eksterne varekostnader som følge av reduksjonen i Telenors, Tele2s, Network Norways, Ventelos og TDCs termineringspriser utgjøre omlag 1,8 milliarder NOK for NetCom. Det betyr en samlet positiv resultateffekt for NetCom på rundt 150 millioner NOK.

Ventelo

230. Vedtaket innebærer at Ventelos termineringspris reduseres med 60 øre per minutt fra 2010 til 2013. Dette medfører at Ventelos brutto inntekter fra terminering i perioden reduseres med om lag 435 millioner NOK. Samtidig vil reduksjonen i Telenors, NetComs, Tele2s, Network Norways og TDCs termineringspriser gi Ventelo reduserte eksterne varekostnader på i underkant av 375 millioner NOK.

231. Netto negativ resultateffekt av foreslått regulering for perioden 2011 til 2013 for Ventelo vil dermed bli tilnærmet 60 millioner NOK.

TDC

232. For TDC vil en reduksjon i termineringsprisen på 60 øre utgjøre en brutto reduksjon i inntektene til selskapet på i underkant av 80 millioner NOK for perioden 2011 til 2013. Tilsvarende vil reduserte eksterne varekostnader som følge av reduksjon i Telenors, NetComs, Tele2s, Network Norways og Ventelos termineringspriser utgjøre omlag 100 millioner NOK.

233. Netto positiv resultateffekt av foreslått regulering for perioden 2011 til 2013 for TDC vil dermed bli tilnærmet 20 millioner NOK.

6.4.9.2 Antatte konsekvenser for potensielle nye tilbydere av mobiltelefoni

234. Samtrafikkforpliktelsene og krav om ikke-diskriminering, offentliggjøring og standardtilbud reduserer etableringshindringer i markedene for elektronisk kommunikasjon ved at nye tilbydere kan sikres samtrafikk uten for høye transaksjonskostnader og på ikke-diskriminerende vilkår i forhold til allerede etablerte tilbydere.

235. Prisreguleringen for Telenor, NetCom, Tele2, Network Norway, Ventelo og TDC vil bidra til å redusere etableringshindringene for andre nye tilbydere i mobilmarkedet ved at disse får lavere varekostnad for ekstern terminering.

6.4.9.3 Antatte konsekvenser for markedet for tilgang til og samtaleoriginering i offentlige mobilkommunikasjonsnett (tidligere marked 15)

236. I markedet for tilgang til og samtaleoriginering i offentlige mobilkommunikasjonsnett (tidligere marked 15) er Telenor som følge av PTs vedtak 5. august 2010 pålagt å gi tilgang på ikke-diskriminerende vilkår, samt rapportere halvårlig regnskapsmessig skille for de regulerte tilgangsformene fordelt på tale/SMS og data. Nevnte vedtak angir prinsippene for rapporteringen av regnskapsmessig skille, herunder at kun Telenors egne termineringspriser kan benyttes ved angivelse av samtrafikkinntekter. Som et resultat av lavere termineringspriser for Telenor forventer PT at også at de relevante tilgangsprisene vil reduseres og at dette vil bidra til økt konkurranse og derigjennom økt forbrukervelferd.

6.4.9.4 Antatte konsekvenser for sluttbrukere

237. Prisreguleringen i dette vedtaket vil føre til mer effektiv bruk av ressursene og økt forbrukervelferd, spesielt som følge av mulighetene for reduserte sluttbrukerpriser for samtaler fra fastnett (inkludert bredbåndstelefoeni) til mobilnett. PT forventer at Telenor og andre tilbydere av fasttelefoeni setter ned sine sluttbrukerpriser for samtaler til mobilnett som følge av reduksjonene i termineringspriser, jf. drøftelse av effektene for Telenor og andre tilbydere av fasttelefoeni i kapittel 6.4.9.1 ovenfor.

238. Hvis sluttbrukerprisene for å ringe fra fastnett til mobilnett settes tilsvarende ned som reduksjonen i de enkelte mobilaktørenes termineringspriser tilsier, vil det bety i overkant av

550 millioner NOK i sparte kostnader per år for sluttbrukerne. Dette anslaget er eksklusiv merverdiavgift.

239. PT har innhentet informasjon om prisreduksjoner i sluttbrukermarkedet som Telenor tidligere har foretatt i forbindelse med reduksjoner i termineringsprisene for mobiloperatøren. Eksempelvis har selskapet gjort følgende reduksjoner i prisene for fast-til-mobil trafikk i sitt basisabonnement:

- Ved reduksjon i termineringspris 1. oktober 2007 fra 65 øre til 60 øre for Telenor og fra 91 øre til 70 øre for NetCom ble prisene for fast-til-mobil i Telenors basisabonnement redusert slik: til Telenor fra kr 1,16 til kr 1,14, til NetCom fra kr 1,57 til kr 1,30, til Tele2 fra kr 1,85 til kr 1,82.
- Ved etablering av symmetrisk nivå på 60 øre for både Telenor og NetCom, 1. juli 2008 ble prisene for fast-til-mobil i Telenors basisabonnement redusert slik: til NetCom fra kr 1,30 til kr 1,14.
- 1. februar 2009 reduserte Tele2, Network Norway, TDC, Ventelo og Barablu sine termineringspriser til kr 1,00. Ved denne prisendringen reduserte Telenor prisene for fast-til-mobil i Telenors basisabonnement til henholdsvis Network Norway, TDC, Ventelo og Barablu fra kr 1,85 til kr 1,82.

240. Det er større usikkerhet knyttet til hvilken effekt vedtaket vil ha på utviklingen i sluttbrukerprisene for samtaler mellom de ulike mobilnettene. Når inntektene fra mobilterminering reduseres, kan de regulerte tilbydere velge å rebalansere sine sluttbrukerpriser for å kompensere deler av inntektsbortfallet på termineringssiden. En slik rebalansering omtales ofte som "*waterbed-effekten*" og er drøftet i blant annet i Explanatory note til Kommisjonens anbefaling.³⁷

241. PT vil påpeke at en rebalansering av sluttbrukerprisene som innebærer at de ulike trafikktypene mellom mobil- og fastnett og mellom ulike mobilnett i større grad reflekterer underliggende kostnader, vil gi en mer samfunnsøkonomisk effektiv prissetting selv om det ikke nødvendigvis innebærer prisreduksjoner for alle sluttbrukerne.

6.4.9.5 Totalvurdering av antatte konsekvenser

242. Hensynet til samfunnsøkonomisk effektivitet tilsier etter PTs vurdering at asymmetriske termineringspriser for aktørene som omfattes av dette vedtaket må fases ut i løpet av reguleringsperioden for å hindre uheldig konkurransevridning og ineffektivitet på lang sikt.

243. Tilsynet har i dette vedtaket balansert de føringer som følger av EU-kommisjonens anbefaling av 7. mai 2009 og SDs vedtak av 19. mai 2009. Effektiv prissetting er forsøkt oppnådd så raskt som mulig, samtidig som tilbydere er gitt tid til tilpasning og nye netteiere er tilgodesett tilstrekkelige merinntekter for bygging av ny infrastruktur. PT mener derfor at vedtaket også legger til rette for bærekraftig konkurranse, som igjen kan sikre et godt tilbud til sluttbrukerne både med hensyn på tjenestekvalitet, innovasjon og priser for mobiltjenester.

244. På bakgrunn av det ovennevnte konkluderer PT med at de antatte konsekvensene av vedtaket er i overensstemmelse både med målsetningen som ligger til grunn for reguleringen av marked 7 (dvs. prinsipp 2 om at effektiv ressursutnyttelse og forbrukeres interesser skal

---

³⁷ For Explanatory Note til Kommisjonens anbefaling, se: <http://intug.org/wp-content/uploads/2009/03/recommendation-on-the-regulatory-treatment-of-frs-and-mtrs-in-the-eu-explanatory-note.pdf>

ivaretas når duplisering av infrastruktur ikke antas å være mulig), og med den overordnede målsetningen om bærekraftig konkurranse i mobilmarkedet.

6.5 Regulering av ytterligere nye tilbydere

245. I den grad det skulle komme til nye tilbydere av terminering i mobilnett, vil PT måtte vurdere om og eventuelt i hvilken grad tilbyderen skal tillates en periode med mildere regulering ("grace period"). Av blant annet hensynet til regulatorisk forutberegnlighet ser PT likevel grunn til allerede nå å gi visse signaler om fremtidig regulering. PT viser i så måte til at Kommisjonen i sin anbefaling om terminering som et klart utgangspunkt krever at termineringsprisene skal være symmetriske, jf. artikkel 1. Videre viser PT til at Kommisjonen stiller strenge krav for at nye tilbydere i en overgangsperiode skal kunne dekke eventuelle høyere enhetskostnader for terminering gjennom høyere termineringspriser, jf. artikkel 10. Blant annet gis det anvisning på at en slik nådeperiode forutsetter at det foreligger etablerings- og ekspansjonshindringer. En nådeperiode i form av unntak fra kravet om symmetriske priser skal således tjene et bestemt formål. Etter PTs oppfatning er det ikke gitt at det fremover vil være hensiktsmessig eller forenelig med Kommisjonens anbefaling om terminering å tillate nye aktører merinntekter fra terminering.

6.6 Vurdering av den samlede effekten av de særskilte forpliktelsene

246. Som en del av forholdsmessighetsvurderingene foretar PT en vurdering av den samlede effekten av de særskilte forpliktelsene som varsles for tilbyderne med sterk markedsstilling.

6.6.1 Telenor og NetCom

247. PT pålegger Telenor og NetCom tilsvarende forpliktelser som ved vedtaket 8. mai 2007. Prisreguleringen er imidlertid strammet inn ved at prisene trappes ned til et nivå tilsvarende LRAIC uten påslag for felleskostnader etter PTs oppdaterte LRIC- modell. På den annen side oppnås symmetriske termineringspriser for alle aktører fra 1. juli 2012, hvilket vil ha en positiv effekt for Telenor og NetCom.

248. Forpliktelsene som pålegges Telenor og NetCom vil etter PTs syn kunne representere en relativt tyngende regulatorisk byrde samlet sett. Like fullt mener PT det vil være forholdsmessig å pålegge samtlige av disse forpliktelsene. Telenor er den største tilbyderen av terminering etterfulgt av NetCom. For å hindre utnyttelse av markedsrett og for å legge til rette for effektiv bruk av de eksisterende ressursene, herunder sikre alle-til-alle-kommunikasjon, effektive samtrafikkforhandlinger og effektiv prising, mener PT at samtlige av de foreslåtte forpliktelsene må tas i bruk. At den samlede effekten blir forholdsvis byrdefull for Telenor og NetCom, kan da ikke tillegges avgjørende vekt, så lenge det ikke finnes alternative former for regulering som er bedre egnet til å gi et tilfredsstillende resultat. PT har ikke kunnet identifisere slike forhold og mener således at den samlede effekten av virkemidlene ikke kan anses uforholdsmessig.

6.6.2 Tele2

249. PT pålegger Tele2 tilsvarende forpliktelser som ved vedtaket 8. mai 2007, med unntak av prisregulering og at selskapet ikke vil være pålagt å utarbeide standardavtale. PT pålegger Tele2 å redusere sine priser til et effektivt og symmetrisk nivå i løpet av denne vedtaksperioden. Dette skyldes at selskapet ikke lenger anses som en tilbyder i oppstartsfasen. PT har videre redegjort for at Tele2 har fått dekket inn investeringene knyttet

til å ta steget opp til å bli nettverkseier gjennom asymmetriske termineringspriser i perioden 1. oktober 2007 til 30. juni 2011.

250. Forpliktelsene vil etter PTs syn kunne representere en relativt tyngende regulatorisk byrde samlet sett. Like fullt mener PT det vil være forholdsmessig å pålegge samtlige av disse forpliktelsene for å sikre effektiv ressursbruk og hindre uheldig konkurransevridding over tid. Som beskrevet ovenfor har tilsynet også lagt vekt på å sikre tilstrekkelig fortjeneste for Tele2 for å legge til rette for investering i infrastruktur.

251. At den samlede effekten blir forholdsvis byrdefull for Tele2, kan da ikke tillegges avgjørende vekt, så lenge det ikke finnes alternative former for regulering som er bedre egnet til å gi et tilfredsstillende resultat. PT har ikke kunnet identifisere slike forhold og mener således at den samlede effekten av virkemidlene ikke kan anses uforholdsmessig.

6.6.3 Network Norway

252. PT pålegger Network Norway tilsvarende forpliktelser som ved vedtaket 17. november 2008, med unntak av prisregulering. PT pålegger Network Norway å redusere sine priser til et effektivt og symmetrisk nivå i løpet av denne vedtaksperioden. Dette skyldes at selskapet ikke lenger anses som en tilbyder i oppstartsfasen. PT har videre redegjort for at Network Norway har fått dekket inn investeringene knyttet til å etablere seg som nettverkseier gjennom asymmetriske termineringspriser i perioden 1. februar 2009 til 30. juni 2012.

253. Forpliktelsene vil etter PTs syn kunne representere en relativt tyngende regulatorisk byrde samlet sett. Like fullt mener PT det vil være forholdsmessig å pålegge samtlige av disse forpliktelsene for å sikre effektiv ressursbruk og hindre uheldig konkurransevridding over tid. Som beskrevet ovenfor har tilsynet også lagt vekt på å sikre tilstrekkelig fortjeneste for Network Norway for å legge til rette for investering i infrastruktur.

254. At den samlede effekten blir forholdsvis byrdefull for Network Norway, kan da ikke tillegges avgjørende vekt, så lenge det ikke finnes alternative former for regulering som er bedre egnet til å gi et tilfredsstillende resultat. PT har ikke kunnet identifisere slike forhold og mener således at den samlede effekten av virkemidlene ikke kan anses uforholdsmessig.

6.6.4 TDC og Ventelo

255. PT pålegger TDC tilsvarende forpliktelser som ved vedtaket 8. mai 2007 og tilleggsvedtaket 17. november 2008, med unntak av prisreguleringen. Tilsvarende pålegges Ventelo samme forpliktelser som ved vedtaket 17. november 2008, med unntak av prisreguleringen. PT pålegger de nevnte tilbyderne å redusere sine termineringspriser til et effektivt og symmetrisk nivå i løpet av denne vedtaksperioden. Dette skyldes at selskapene ikke lenger anses for å være i en oppstartsfase.

256. Totalt sett pålegger PT færre forpliktelser overfor TDC og Ventelo enn for øvrige tilbydere. Imidlertid medfører prisreguleringen at forpliktelsene etter PTs syn vil kunne representere en relativt tung regulatorisk byrde. Like fullt mener PT det vil være forholdsmessig å pålegge samtlige av disse forpliktelsene for å sikre effektiv ressursbruk og hindre uheldig konkurransevridding over tid.

257. At den samlede effekten blir forholdsvis byrdefull for TDC og Ventelo, kan da ikke tillegges avgjørende vekt, så lenge det ikke finnes alternative former for regulering som er bedre egnet til å gi et tilfredsstillende resultat. PT har ikke kunnet identifisere slike forhold og mener således at den samlede effekten av virkemidlene ikke kan anses uforholdsmessig.

7 Vedtak om ileggelse av særskilte forpliktelser

258. På bakgrunn av gjennomgangen ovenfor, har PT konkludert med at tilbydere med sterk markedsstilling i markedene for terminering av tale i mobilnett bør underlegges flere særskilte forpliktelser. I dette kapittelet angis det konkrete innholdet i disse forpliktelsene.

7.1 Telenor ASA

259. PT pålegger Telenor ASA følgende særskilte forpliktelser i markedet for terminering av tale i sitt mobilnett:

7.1.1 Samtrafikk

260. Etersom Telenor ASA utpekes som tilbyder med sterk markedsstilling i markedet for terminering av tale i mobilnett, har selskapet en plikt til å imøtekomme enhver rimelig anmodning om samtrafikk, jf. ekomloven § 4-2 tredje ledd.

261. Med hjemmel i ekomloven § 4-1 pålegger PT Telenor ASA å slutføre forhandlinger om å inngå eller endre avtale om terminering i sitt mobilnett uten ugrunnet opphold. Telenor plikter på forespørsel fra den anmodende part å dokumentere overfor denne tidsbruken i forbindelse med de relevante avtaleforhandlingene. PT skal motta kopi av den aktuelle dokumentasjonen. Dokumentasjonsplikten gjelder likevel ikke dersom forespørselen ble fremsatt senere enn tre måneder etter at de relevante forhandlingene ble avsluttet.

262. Dersom tilgang nektes, skal den som har anmodet om tilgang få et dokumentert og begrunnet avslag på anmodningen, jf. ekomloven § 4-2 tredje ledd siste punktum. Begrunnelsen må inneholde alle opplysninger som er nødvendige for å vurdere grunnlaget for avslaget, slik som for eksempel årsaken til at tilgang nektes, med nødvendig teknisk dokumentasjon.

7.1.2 Ikke-diskriminering

263. Med hjemmel i ekomloven § 4-7 første og andre ledd pålegger PT krav om ikke-diskriminering i tilknytning til terminering i mobilnettet til Telenor ASA. For å være tilstrekkelig effektivt, mener PT at kravet om ikke-diskriminering må gjelde både mellom eksterne virksomheter (ekomloven § 4-7 første ledd) og mellom egne og eksterne virksomheter (ekomloven § 4-7 annet ledd). Plikten til å ikke-diskriminere gjelder likevel ikke for eventuelle forskjeller i termineringspris for henholdsvis nettinterne og netteksterne anrop.

7.1.3 Standardavtale og offentliggjøring

264. Med hjemmel i ekomloven § 4-6 tredje og fjerde ledd pålegger PT Telenor ASA å utarbeide og offentliggjøre standardavtale for samtrafikk. Publisering av avtalen på eget nettsted anses som en tilfredsstillende måte for offentliggjøring. Standardavtalen skal være tilstrekkelig oppdelt i enkeltelementer med tilhørende vilkår basert på behov i markedet slik at den andre part ikke tvinges til å akseptere tjenester, funksjoner eller ytelser som det ikke er anmodet om. Avtalen skal holdes løpende oppdatert og skal inneholde alle opplysninger som er viktige for tjenesten som tilbys, herunder opplysninger om:

- tilbudt samtrafikkjeneste,
- generelle avtalevilkår,
- termineringspriser,

- priselementer og hvilke tjenester de enkelte priselementene dekker,
- eventuelle rabatter og rabattkriterier,
- prisberegningmåter for eventuelle tilbud uten fast pris,
- geografisk leveringsområde,
- eventuelle betydelige kapasitetsbegrensninger for levering,
- egenskaper av teknisk og fysisk natur herunder grensesnitt som brukes ved nettermineringspunktene, samt hvilke standarder som er nyttet,
- samtrafikkpunkter,
- avtalt kvalitetsnivå, og
- bestemmelser om rimelig kompensasjon ved svikt i overholdelsen av avtalt kvalitetsnivå.

265. Med hjemmel i ekomloven § 4-6 første, jf. fjerde ledd vil PT pålegge Telenor ASA å forhåndsvarsle andre tilbydere om eventuelle endringer i eksisterende samtrafikktilbud for mobiltelefoni senest to måneder før de gjennomføres.

266. Med hjemmel i ekomloven § 10-3 pålegges Telenor ASA å sende kopi av samtlige avtaler knyttet til terminering av tale i mobilnett til PT. Kopi av sluttforhandlede individuelle avtaler basert på standardavtale skal innsendes i undertegnet stand. Oversendelsen til PT skal skje uten ugrunnet opphold og senest to uker etter signering. Telenor ASA plikter videre å underrette PT om endringer i avtaler knyttet til terminering av tale i mobilnett. Av informasjonen skal det fremgå klart hvor i avtalen endringene er foretatt og hva disse består i. PT skal informeres om endringer senest to måneder før de gjennomføres.

7.1.4 Prisregulering

267. Med hjemmel i ekomloven § 4-9 pålegges Telenor ASA å fastsette pris for terminering av tale i mobilnett i henhold til tabellen nedenfor.

	Gjeldende pris ved utgangen av 2010	1. januar 2011 - 30. juni 2011	1. juli 2011 - 31. desember 2011	1. januar 2012 - 30. juni 2012	1. juli 2012 - 31. desember 2012	1. januar 2013 - 31. desember 2013
Telenor	0,50	0,30	0,30	0,30	0,20	0,15

Tabell 7: Maksimalpris per minutt for terminering av tale i Telenor ASAs mobilnett i perioden 1. januar 2011 til 31. desember 2013. Alle priser er oppgitt i NOK (eks. mva).

268. Prisene gjelder for terminering av tale, uavhengig av om terminering skjer i GSM- eller UMTS-nett, samt telefonsvarertjeneste knyttet til Telenor ASAs mobilnett.

269. Maksimalprisene er oppgitt i løpende priser frem til 1. januar 2013. Maksimalprisene fra 1. januar 2013 vil bli justert for inflasjon. PT vil senest tre måneder før denne siste prisendringen spesifisere justeringsfaktoren.

270. Maksimalprisen gjelder per minutt. Telenor har anledning til å fastsette sin termineringspris basert på ulike priselementer (pris per samtale, pris per minutt i peak og off-peak og så videre), forutsatt at et vektet gjennomsnitt av de ulike priselementene ikke overstiger maksimalprisen per minutt.

271. Dersom Telenor ASA velger å fastsette sin termineringspris basert på andre elementer enn pris per minutt, vil PT med hjemmel i ekomloven § 10-3 pålegge Telenor ASA å

informere tilsynet minst tre måneder før prisendring om forslag til nye priser og vekter som disse skal baseres på. Vektene skal baseres på faktisk trafikkvolum og -mønster i foregående år. Dokumentasjon for vektene skal følge med forslaget.

272. Slike forslag må forhåndsgodkjennes av PT før prisendringer kan iverksettes. PT kan kreve endringer i det fremlagte forslaget før godkjenning dersom PT ikke finner det sannsynliggjort at forslaget er innenfor maksimalpris.

273. PT vil kunne fatte nytt vedtak om prisregulering ved utgangen av pristaksperioden, eventuelt vedtak om opphevelse av prisregulering. Frem til nytt vedtak er fattet, skal prisen ikke overstige NOK 0,15 per minutt (inflasjonsjustert).

274. Med hjemmel i ekomloven § 4-9 pålegger PT Telenor ASA å ha rimelige priser for samtrafikktilknytning til mobilnett.

7.2 NetCom AS

275. PT pålegger NetCom AS følgende særskilte forpliktelser i markedet for terminering av tale i sitt mobilnett:

7.2.1 Samtrafikk

276. Ettersom NetCom AS utpekes som tilbyder med sterk markedsstilling i markedet for terminering av tale i mobilnett, har selskapet en plikt til å imøtekomme enhver rimelig anmodning om samtrafikk, jf. ekomloven § 4-2 tredje ledd.

277. Med hjemmel i ekomloven § 4-1 pålegger PT NetCom AS å slutføre forhandlinger om å inngå eller endre avtale om terminering i sitt mobilnett uten ugrunnet opphold. NetCom plikter på forespørsel fra den anmodende part å dokumentere overfor denne tidsbruken i forbindelse med de relevante avtaleforhandlingene. PT skal motta kopi av den aktuelle dokumentasjonen. Dokumentasjonsplikten gjelder likevel ikke dersom forespørselen ble fremsatt senere enn tre måneder etter at de relevante forhandlingene ble avsluttet.

278. Dersom tilgang nektes, skal den som har anmodet om tilgang få et dokumentert og begrunnet avslag på anmodningen, jf. ekomloven § 4-2 tredje ledd siste punktum. Begrunnelsen må inneholde alle opplysninger som er nødvendige for å vurdere grunnlaget for avslaget, slik som for eksempel årsaken til at tilgang nektes, med nødvendig teknisk dokumentasjon.

7.2.2 Ikke-diskriminering

279. Med hjemmel i ekomloven § 4-7 første og andre ledd pålegger PT krav om ikke-diskriminering i tilknytning til terminering i mobilnettet til NetCom AS. For å være tilstrekkelig effektivt, mener PT at kravet om ikke-diskriminering må gjelde både mellom eksterne virksomheter (ekomloven § 4-7 første ledd) og mellom egne og eksterne virksomheter (ekomloven § 4-7 annet ledd). Plikten til å ikke-diskriminere gjelder likevel ikke for eventuelle forskjeller i termineringspris for henholdsvis nettinterne og netteksterne anrop.

7.2.3 Standardavtale og offentliggjøring

280. Med hjemmel i ekomloven § 4-6 tredje og fjerde ledd pålegger PT NetCom AS å utarbeide og offentliggjøre standardavtale for samtrafikk. Publisering av avtalen på eget nettsted anses som en tilfredsstillende måte for offentliggjøring. Standardavtalen skal være

tilstrekkelig oppdelt i enkeltelementer med tilhørende vilkår basert på behov i markedet slik at den andre part ikke tvinges til å akseptere tjenester, funksjoner eller ytelser som det ikke er anmodet om. Avtalen skal holdes løpende oppdatert og skal inneholde alle opplysninger som er viktige for tjenesten som tilbys, herunder opplysninger om:

- tilbudt samtrafikkjeneste,
- generelle avtalevilkår,
- termineringspriser,
- priselementer og hvilke tjenester de enkelte priselementene dekker,
- eventuelle rabatter og rabattkriterier,
- prisberegningsmåter for eventuelle tilbud uten fast pris,
- geografisk leveringsområde,
- eventuelle betydelige kapasitetsbegrensninger for levering,
- egenskaper av teknisk og fysisk natur herunder grensesnitt som brukes ved nettermineringspunktene, samt hvilke standarder som er nyttet,
- samtrafikkpunkter,
- avtalt kvalitetsnivå, og
- bestemmelser om rimelig kompensasjon ved svikt i overholdelsen av avtalt kvalitetsnivå.

281. Med hjemmel i ekomloven § 4-6 første, jf. fjerde ledd pålegger PT NetCom AS å forhåndsvarsle andre tilbydere om eventuelle endringer i eksisterende samtrafikktilbud for mobiltelefoni senest to måneder før de gjennomføres.

282. Med hjemmel i ekomloven § 10-3 pålegges NetCom AS å sende kopi av samtlige avtaler knyttet til terminering av tale i mobilnett til PT. Kopi av sluttforhandlede individuelle avtaler basert på standardavtale skal innsendes i undertegnet stand. Oversendelsen til PT skal skje uten ugrunnet opphold og senest to uker etter signering. NetCom AS plikter videre å underrette PT om endringer i avtaler knyttet til terminering av tale i mobilnett. Av informasjonen skal det fremgå klart hvor i avtalen endringene er foretatt og hva disse består i. PT skal informeres om endringer senest to måneder før de gjennomføres.

7.2.4 Prisregulering

283. Med hjemmel i ekomloven § 4-9 pålegges NetCom AS å fastsette pris for terminering av tale i mobilnett i henhold til tabellen nedenfor.

	Gjeldende pris ved utgangen av 2010	1. januar 2011 - 30. juni 2011	1. juli 2011 - 31. desember 2011	1. januar 2012 - 30. juni 2012	1. juli 2012 - 31. desember 2012	1. januar 2013 - 31. desember 2013
NetCom	0,50	0,30	0,30	0,30	0,20	0,15

Tabell 8: Maksimalpris per minutt for terminering av tale i NetCom AS' mobilnett i perioden 1. januar 2011 til 31. desember 2013. Alle priser er oppgitt i NOK (eks. mva).

284. Prisene gjelder for terminering av tale, uavhengig av om terminering skjer i GSM- eller UMTS-nett, samt telefonsvarertjeneste knyttet til NetCom AS' mobilnett.

285. Maksimalprisene er oppgitt i løpende priser frem til 1. januar 2013. Maksimalprisene fra 1. januar 2013 vil bli justert for inflasjon. PT vil senest tre måneder før denne siste prisendringen spesifisere justeringsfaktoren.

286. Maksimalprisen gjelder per minutt. NetCom AS har anledning til å fastsette sin termineringspris basert på ulike priselementer (pris per samtale, pris per minutt i peak og off-peak og så videre), forutsatt at et vektet gjennomsnitt av de ulike priselementene ikke overstiger maksimalprisen per minutt.

287. Dersom NetCom AS velger å fastsette sin termineringspris basert på andre elementer enn pris per minutt, vil PT med hjemmel i ekomloven § 10-3 pålegge NetCom AS å informere PT minst tre måneder før prisendring om forslag til nye priser og vekter som disse skal baseres på. Vektene skal baseres på faktisk trafikkvolum og -mønster i foregående år. Dokumentasjon for vektene skal følge med forslaget.

288. Slike forslag må forhåndsgodkjennes av PT før prisendringer kan iverksettes. PT kan kreve endringer i det fremlagte forslaget før godkjenning dersom PT ikke finner det sannsynliggjort at forslaget er innenfor maksimalpris.

289. PT vil kunne fatte nytt vedtak om prisregulering ved utgangen av pristaksperioden, eventuelt vedtak om opphevelse av prisregulering. Frem til nytt vedtak er fattet, skal prisen ikke overstige NOK 0,15 per minutt (inflasjonsjustert).

290. Med hjemmel i ekomloven § 4-9 pålegger PT NetCom AS å ha rimelige priser for samtrafikktilknytning til mobilnett.

7.3 Tele2 Norge AS

291. PT pålegger Tele2 Norge AS følgende særskilte forpliktelser i markedet for terminering av tale i Tele2 AS' mobilnett:

7.3.1 Samtrafikk

292. Ettersom Tele2 Norge AS utpekes som tilbyder med sterk markedsstilling i markedet for terminering av tale i mobilnett, har selskapet en plikt til å imøtekomme enhver rimelig anmodning om samtrafikk, jf. ekomloven § 4-2 tredje ledd.

293. Med hjemmel i ekomloven § 4-1 pålegger PT Tele2 Norge AS å slutføre forhandlinger om å inngå eller endre avtale om terminering i sitt mobilnett uten ugrunnet opphold. Tele2 plikter på forespørsel fra den anmodende part å dokumentere overfor denne tidsbruken i forbindelse med de relevante avtaleforhandlingene. PT skal motta kopi av den aktuelle dokumentasjonen. Dokumentasjonsplikten gjelder likevel ikke dersom forespørselen ble fremsatt senere enn tre måneder etter at de relevante forhandlingene ble avsluttet.

294. Dersom tilgang nektes, skal den som har anmodet om tilgang få et dokumentert og begrunnet avslag på anmodningen, jf. ekomloven § 4-2 tredje ledd siste punktum. Begrunnelsen må inneholde alle opplysninger som er nødvendige for å vurdere grunnlaget for avslaget, slik som for eksempel årsaken til at tilgang nektes, med nødvendig teknisk dokumentasjon.

7.3.2 Ikke-diskriminering

295. Med hjemmel i ekomloven § 4-7 første og andre ledd pålegger PT krav om ikke-diskriminering i tilknytning til terminering i mobilnettet til Tele2 Norge AS. For å være tilstrekkelig effektivt, mener PT at kravet om ikke-diskriminering må gjelde både mellom eksterne virksomheter (ekomloven § 4-7 første ledd) og mellom egne og eksterne virksomheter (ekomloven § 4-7 annet ledd). Plikten til å ikke-diskriminere gjelder likevel ikke for eventuelle forskjeller i termineringspris for henholdsvis nettinterne og netteksterne anrop.

7.3.3 Offentliggjøring

296. Med hjemmel i ekomloven § 4-6 tredje og fjerde ledd pålegger PT Tele2 Norge AS å offentliggjøre sine priser for terminering i mobilnett. Publisering på eget nettsted anses som en tilfredsstillende metode for offentliggjøring. Standardpriser og eventuelle rabatter med tilhørende kriterier skal fremgå.

297. Med hjemmel i ekomloven § 4-6 første jf. fjerde ledd pålegges Tele2 Norge AS å gi forhåndsvarsel til andre tilbydere om eventuelle endringer i eksisterende tilbud senest to måneder før de gjennomføres.

298. Med hjemmel i ekomloven § 10-3 pålegges Tele2 Norge AS å sende PT kopi av avtaler med andre enn Telenor ASA og NetCom AS knyttet til terminering i mobilnett. Oversendelse til PT skal skje uten ugrunnet opphold og senest to uker etter signering. Tele2 Norge AS plikter videre å underrette PT om endringer i avtalene. Av informasjonen skal det fremgå klart hvor i avtalen endringene er foretatt og hva disse består i. PT skal informeres om endringer i samtrafikkavtalen knyttet til terminering senest to måneder før de gjennomføres.

7.3.4 Prisregulering

299. Med hjemmel i ekomloven § 4-9 pålegges Tele2 Norge AS å fastsette pris for terminering av tale i mobilnett i henhold til tabellen nedenfor.

	Gjeldende pris ved utgangen av 2010	1. januar 2011 - 30. juni 2011	1. juli 2011 - 31. desember 2011	1. januar 2012 - 30. juni 2012	1. juli 2012 - 31. desember 2012	1. januar 2013 - 31. desember 2013
Tele2	0,90	0,50	0,30	0,30	0,20	0,15

Tabell 9: Maksimalpris per minutt for terminering av tale i Tele2 Norge AS' mobilnett i perioden 1. januar 2011 til 31. desember 2013. Alle priser er oppgitt i NOK (eks. mva).

300. Prisene gjelder for terminering av tale, uavhengig av om terminering skjer i GSM- eller UMTS-nett, samt telefonsvarettjeneste knyttet til Tele2 Norge AS' mobilnett.

301. Maksimalprisene er oppgitt i løpende priser frem til 1. januar 2013. Maksimalprisene fra 1. januar 2013 vil bli justert for inflasjon. PT vil senest tre måneder før denne siste prisendringen spesifisere justeringsfaktoren.

302. Maksimalprisen gjelder per minutt. Tele2 Norge AS har anledning til å fastsette sin termineringspris basert på ulike prislelementer (pris per samtale, pris per minutt i peak og off-peak og så videre), forutsatt at et vektet gjennomsnitt av de ulike prislementene ikke overstiger maksimalprisen per minutt.

303. Maksimalprisen kan endres til ugunst for selskapet dersom forutsetningene om utbygging ikke i tilstrekkelig grad oppfylles.

304. Dersom Tele2 Norge AS velger å fastsette sin termineringspris basert på andre elementer enn pris per minutt, vil PT med hjemmel i ekomloven § 10-3 pålegge Tele2 Norge AS å informere PT minst tre måneder før prisendring om forslag til nye priser og vekter som disse skal baseres på. Vektene skal baseres på faktisk trafikkvolum og -mønster i foregående år. Dokumentasjon for vektene skal følge med forslaget.

305. Slike forslag må forhåndsgodkjennes av PT før prisendringer kan iverksettes. PT kan kreve endringer i det fremlagte forslaget før godkjenning dersom PT ikke finner det sannsynliggjort at forslaget er innenfor maksimalpris.

306. PT vil kunne fatte nytt vedtak om prisregulering ved utgangen av pristaksperioden, eventuelt vedtak om opphevelse av prisregulering. Frem til nytt vedtak er fattet, skal prisen ikke overstige NOK 0,15 per minutt (inflasjonsjustert).

307. Med hjemmel i ekomloven § 4-9 pålegger PT Tele2 Norge AS å ha rimelige priser for samtrafikktilknytning til mobilnett.

7.3.5 Rapportering

308. Med hjemmel i ekomloven § 10-3 pålegges Tele2 Norge AS å rapportere om fremdriften i utbyggingen av Mobile Norways mobilnett på halvårlig basis, per 1. januar med forfall 15. januar og per 1. juli med forfall 15. juli.

7.4 Network Norway AS

309. PT pålegger Network Norway AS følgende særskilte forpliktelser i markedet for terminering av tale i Network Norway AS' mobilnett:

7.4.1 Samtrafikk

310. Ettersom Network Norway AS utpekes som tilbyder med sterk markedsstilling i markedet for terminering av tale i mobilnett, har selskapet en plikt til å imøtekomme enhver rimelig anmodning om samtrafikk, jf. ekomloven § 4-2 tredje ledd.

311. Med hjemmel i ekomloven § 4-1 pålegger PT Network Norway AS å slutføre forhandlinger om å inngå eller endre avtale om terminering i sitt mobilnett uten ugrunnet opphold. Network Norway plikter på forespørsel fra den anmodende part å dokumentere overfor denne tidsbruken i forbindelse med de relevante avtaleforhandlingene. PT skal motta kopi av den aktuelle dokumentasjonen. Dokumentasjonsplikten gjelder likevel ikke dersom forespørselen ble fremsatt senere enn tre måneder etter at de relevante forhandlingene ble avsluttet.

312. Dersom tilgang nektes, skal den som har anmodet om tilgang få et dokumentert og begrunnet avslag på anmodningen, jf. ekomloven § 4-2 tredje ledd siste punktum. Begrunnelsen må inneholde alle opplysninger som er nødvendige for å vurdere grunnlaget for avslaget, slik som for eksempel årsaken til at tilgang nektes, med nødvendig teknisk dokumentasjon.

7.4.2 Ikke-diskriminering

313. Med hjemmel i ekomloven § 4-7 første og andre ledd pålegger PT krav om ikke-diskriminering i tilknytning til terminering i mobilnettet til Network Norway AS. For å være tilstrekkelig effektivt, mener PT at kravet om ikke-diskriminering må gjelde både mellom eksterne virksomheter (ekomloven § 4-7 første ledd) og mellom egne og eksterne virksomheter (ekomloven § 4-7 annet ledd). Plikten til å ikke-diskriminere gjelder likevel ikke for eventuelle forskjeller i termineringspris for henholdsvis nettinterne og netteksterne anrop.

7.4.3 Offentliggjøring

314. Med hjemmel i ekomloven § 4-6 tredje og fjerde ledd pålegger PT Network Norway AS å offentliggjøre sine priser for terminering i mobilnett. Publisering på eget

nettsted anses som en tilfredsstillende metode for offentliggjøring. Standardpriser og eventuelle rabatter med tilhørende kriterier skal fremgå.

315. Med hjemmel i ekomloven § 4-6 første jf. fjerde ledd pålegges PT Network Norway AS å gi forhåndsvarsel til andre tilbydere om eventuelle endringer i eksisterende tilbud senest to måneder før de gjennomføres.

316. Med hjemmel i ekomloven § 10-3 pålegges Network Norway AS å sende PT kopi av avtaler med andre enn Telenor ASA og NetCom AS knyttet til terminering i mobilnett. Oversendelse til PT skal skje uten ugrunnet opphold og senest to uker etter signering. Network Norway AS plikter videre å underrette PT om endringer i avtalene. Av informasjonen skal det fremgå klart hvor i avtalen endringene er foretatt og hva disse består i. PT skal informeres om endringer i samtrafikkavtalen knyttet til terminering senest to måneder før de gjennomføres.

7.4.4 Prisregulering

317. Med hjemmel i ekomloven § 4-9 pålegges Network Norway AS å fastsette pris for terminering av tale i mobilnett i henhold til tabellen nedenfor.

	Gjeldende pris ved utgangen av 2010	1. januar 2011 - 30. juni 2011	1. juli 2011 - 31. desember 2011	1. januar 2012 - 30. juni 2012	1. juli 2012 - 31. desember 2012	1. januar 2013 - 31. desember 2013
Network Norway	0,90	0,90	0,80	0,65	0,20	0,15

Tabell 10: Maksimalpris per minutt for terminering av tale i Network Norway AS' mobilnett i perioden 1. januar 2011 til 31. desember 2013. Alle priser er oppgitt i NOK (eks. mva).

318. Prisene gjelder for terminering av tale, uavhengig av om terminering skjer i GSM- eller UMTS-nett, samt telefonsvarertjeneste knyttet til Network Norway AS' mobilnett.

319. Maksimalprisene er oppgitt i løpende priser frem til 1. januar 2013. Maksimalprisene fra 1. januar 2013 vil bli justert for inflasjon. PT vil senest tre måneder før denne siste prisendringen spesifisere justeringsfaktoren.

320. Maksimalprisen gjelder per minutt. Network Norway AS har anledning til å fastsette sin termineringspris basert på ulike priselementer (pris per samtale, pris per minutt i peak og off-peak og så videre), forutsatt at et vektet gjennomsnitt av de ulike priselementene ikke overstiger maksimalprisen per minutt.

321. Maksimalprisen kan endres til ugunst for selskapet dersom forutsetningene om utbygging ikke i tilstrekkelig grad oppfylles.

322. Ekomloven § 3-4 hjemler for endring i pålagte plikter. Dette kan aktualiseres dersom reell trafikkutvikling eller investeringskostnad blir vesentlig ulik fra forutsetninger som er lagt til grunn ved beregningen av Network Norways andel av investeringer i infrastruktur, jf. omtale under kapittel 6.5.

323. Dersom Network Norway AS velger å fastsette sin termineringspris basert på andre elementer enn pris per minutt, vil PT med hjemmel i ekomloven § 10-3 pålegge Network Norway AS å informere PT minst tre måneder før prisendring om forslag til nye priser og vektorer som disse skal baseres på. Vektene skal baseres på faktisk trafikkvolum og -mønster i foregående år. Dokumentasjon for vektene skal følge med forslaget.

324. Slike forslag må forhåndsgodkjennes av PT før prisendringer kan iverksettes. PT kan kreve endringer i det fremlagte forslaget før godkjenning dersom PT ikke finner det sannsynliggjort at forslaget er innenfor maksimalpris.

325. PT vil kunne fatte nytt vedtak om prisregulering ved utgangen av pristaksperioden, eventuelt vedtak om opphevelse av prisregulering. Frem til nytt vedtak er fattet, skal prisen ikke overstige NOK 0,15 per minutt (inflasjonsjustert).

326. Med hjemmel i ekomloven § 4-9 pålegger PT Network Norway AS å ha rimelige priser for samtrafikktilknytning til mobilnett.

7.4.5 Rapportering

327. Med hjemmel i ekomloven § 10-3 pålegges Network Norway AS å rapportere om fremdriften i utbyggingen av Mobile Norways mobilnett på halvårlig basis, per 1. januar med forfall 15. januar og per 1. juli med forfall 15. juli.

7.5 Ventelo AS

328. PT pålegger Ventelo AS følgende særskilte forpliktelser i markedet for terminering av tale i Ventelo AS' mobilnett:

7.5.1 Samtrafikk

329. Ettersom Ventelo AS utpekes som tilbyder med sterk markedsstilling i markedet for terminering av tale i mobilnett, vil selskapet ha plikt til å imøtekomme enhver rimelig anmodning om samtrafikk, jf. ekomloven § 4-2 tredje ledd.

330. Med hjemmel i ekomloven § 4-1 pålegger PT Ventelo AS å slutføre forhandlinger om å inngå eller endre avtale om terminering i sitt mobilnett uten ugrunnet opphold. Ventelo AS plikter på forespørsel fra den anmodende part å dokumentere overfor denne tidsbruken i forbindelse med de relevante avtaleforhandlingene. PT skal motta kopi av den aktuelle dokumentasjonen. Dokumentasjonsplikten gjelder likevel ikke dersom forespørselen ble fremsatt senere enn tre måneder etter at de relevante forhandlingene ble avsluttet.

331. Dersom tilgang nektes, skal den som har anmodet om tilgang få et dokumentert og begrunnet avslag på anmodningen, jf. ekomloven § 4-2 tredje ledd siste punktum. Begrunnelsen må inneholde alle opplysninger som er nødvendige for å vurdere grunnlaget for avslaget, slik som for eksempel årsaken til at tilgang nektes, med nødvendig teknisk dokumentasjon.

7.5.2 Offentliggjøring

332. Med hjemmel i ekomloven § 4-6 tredje og fjerde ledd pålegger PT Ventelo AS å offentliggjøre sine priser for terminering i mobilnett. Publisering på eget nettsted anses som en tilfredsstillende metode for offentliggjøring. Standardpriser og eventuelle rabatter med tilhørende kriterier skal fremgå.

333. Med hjemmel i ekomloven § 4-6 første jf. fjerde ledd pålegger PT Ventelo AS å gi forhåndsvarsel til andre tilbydere om eventuelle endringer i eksisterende tilbud senest to måneder før de gjennomføres.

334. Med hjemmel i ekomloven § 10-3 pålegges Ventelo AS å sende PT kopi av avtaler med andre enn Telenor ASA og NetCom AS knyttet til terminering i mobilnett. Oversendelse til PT skal skje uten ugrunnet opphold og senest to uker etter signering. Ventelo AS plikter

videre å underrette PT om endringer i avtalene. Av informasjonen skal det fremgå klart hvor i avtalen endringene er foretatt og hva disse består i. PT skal informeres om endringer i samtrafikkavtalen knyttet til terminering senest to måneder før de gjennomføres.

7.5.3 Prisregulering

335. Med hjemmel i ekomloven § 4-9 pålegges Ventelo AS å fastsette pris for terminering av tale i mobilnett i henhold til tabellen nedenfor.

	Gjeldende pris ved utgangen av 2010	1. januar 2011 - 30. juni 2011	1. juli 2011 - 31. desember 2011	1. januar 2012 - 30. juni 2012	1. juli 2012 - 31. desember 2012	1. januar 2013 - 31. desember 2013
Ventelo	0,75	0,40	0,30	0,30	0,20	0,15

Tabell 11: Maksimalpris per minutt for terminering av tale i Ventelo AS' mobilnett i perioden 1. januar 2011 til 31. desember 2013. Alle priser er oppgitt i NOK (eks. mva).

336. Prisene gjelder for terminering av tale, uavhengig av om terminering skjer i GSM- eller UMTS-nett, samt telefonsvarertjeneste knyttet til Ventelo AS' mobilnett.

337. Maksimalprisene er oppgitt i løpende priser frem til 1. januar 2013. Maksimalprisene fra 1. januar 2013 vil bli justert for inflasjon. PT vil senest tre måneder før denne siste prisendringen spesifisere justeringsfaktoren.

338. Maksimalprisen gjelder per minutt. Ventelo AS har anledning til å fastsette sin termineringspris basert på ulike prislelementer (pris per samtale, pris per minutt i peak og off-peak og så videre), forutsatt at et vektet gjennomsnitt av de ulike prislelementene ikke overstiger maksimalprisen per minutt.

339. Dersom Ventelo AS velger å fastsette sin termineringspris basert på andre elementer enn pris per minutt, vil PT med hjemmel i ekomloven § 10-3 pålegge Ventelo AS å informere PT minst tre måneder før prisendring om forslag til nye priser og vektet som disse skal baseres på. Vektene skal baseres på faktisk trafikkvolum og -mønster i foregående år. Dokumentasjon for vektene skal følge med forslaget.

340. Slike forslag må forhåndsgodkjennes av PT før prisendringer kan iverksettes. PT kan kreve endringer i det fremlagte forslaget før godkjenning dersom PT ikke finner det sannsynliggjort at forslaget er innenfor maksimalpris.

341. PT vil kunne fatte nytt vedtak om prisregulering ved utgangen av pristaksperioden, eventuelt vedtak om opphevelse av prisregulering. Frem til nytt vedtak er fattet, skal prisen ikke overstige NOK 0,15 per minutt (inflasjonsjustert).

342. Med hjemmel i ekomloven § 4-9 pålegger PT Ventelo AS å ha rimelige priser for samtrafikktilknytning til mobilnett.

7.6 TDC AS

7.6.1 Samtrafikk

343. Ettersom TDC AS utpekes som tilbyder med sterk markedsstilling i markedet for terminering av tale i mobilnett, vil selskapet ha plikt til å imøtekomme enhver rimelig anmodning om samtrafikk, jf. ekomloven § 4-2 tredje ledd.

344. Med hjemmel i ekomloven § 4-1 pålegger PT TDC AS å slutføre forhandlinger om å inngå eller endre avtale om terminering i sitt mobilnett uten ugrunnet opphold. TDC AS plikter på forespørsel fra den anmodende part å dokumentere overfor denne tidsbruken i forbindelse med de relevante avtaleforhandlingene. PT skal motta kopi av den aktuelle dokumentasjonen. Dokumentasjonsplikten gjelder likevel ikke dersom forespørselen ble fremsatt senere enn tre måneder etter at de relevante forhandlingene ble avsluttet.

345. Dersom tilgang nektes, skal den som har anmodet om tilgang få et dokumentert og begrunnet avslag på anmodningen, jf. ekomloven § 4-2 tredje ledd siste punktum. Begrunnelsen må inneholde alle opplysninger som er nødvendige for å vurdere grunnlaget for avslaget, slik som for eksempel årsaken til at tilgang nektes, med nødvendig teknisk dokumentasjon.

7.6.2 Offentliggjøring

346. Med hjemmel i ekomloven § 4-6 tredje og fjerde ledd pålegger PT TDC AS å offentliggjøre sine priser for terminering i mobilnett. Publisering på eget nettsted anses som en tilfredsstillende metode for offentliggjøring. Standardpriser og eventuelle rabatter med tilhørende kriterier skal fremgå.

347. Med hjemmel i ekomloven § 4-6 første jf. fjerde ledd pålegger PT TDC AS å gi forhåndsvarsel til andre tilbydere om eventuelle endringer i eksisterende tilbud senest to måneder før de gjennomføres.

348. Med hjemmel i ekomloven § 10-3 pålegges TDC AS å sende PT kopi av avtaler med andre enn Telenor ASA og NetCom AS knyttet til terminering i mobilnett. Oversendelse til PT skal skje uten ugrunnet opphold og senest to uker etter signering. TDC AS plikter videre å underrette PT om endringer i avtalene. Av informasjonen skal det fremgå klart hvor i avtalen endringene er foretatt og hva disse består i. PT skal informeres om endringer i samtrafikkavtalen knyttet til terminering senest to måneder før de gjennomføres.

7.6.3 Prisregulering

349. Med hjemmel i ekomloven § 4-9 pålegges TDC AS å fastsette pris for terminering av tale i mobilnett i henhold til tabellen nedenfor.

	Gjeldende pris ved utgangen av 2010	1. januar 2011 - 30. juni 2011	1. juli 2011 - 31. desember 2011	1. januar 2012 - 30. juni 2012	1. juli 2012 - 31. desember 2012	1. januar 2013 - 31. desember 2013
TDC	0,75	0,40	0,30	0,30	0,20	0,15

Tabell 12: Maksimalpris per minutt for terminering av tale i TDC AS' mobilnett i perioden 1. januar 2011 til 31. desember 2013. Alle priser er oppgitt i NOK (eks. mva).

350. Prisene gjelder for terminering av tale, uavhengig av om terminering skjer i GSM- eller UMTS-nett, samt telefonsvarertjeneste knyttet til TDC AS' mobilnett.

351. Maksimalprisene er oppgitt i løpende priser frem til 1. januar 2013. Maksimalprisene fra 1. januar 2013 vil bli justert for inflasjon. PT vil senest tre måneder før denne siste prisendringen spesifisere justeringsfaktoren.

352. Maksimalprisen gjelder per minutt. TDC AS har anledning til å fastsette sin termineringspris basert på ulike priselementer (pris per samtale, pris per minutt i peak og off-

peak og så videre), forutsatt at et vektet gjennomsnitt av de ulike priselementene ikke overstiger maksimalprisen per minutt.

353. Dersom TDC AS velger å fastsette sin termineringspris basert på andre elementer enn pris per minutt, vil PT med hjemmel i ekomloven § 10-3 pålegge TDC AS å informere PT minst tre måneder før prisendring om forslag til nye priser og vekter som disse skal baseres på. Vektene skal baseres på faktisk trafikkvolum og -mønster i foregående år. Dokumentasjon for vektene skal følge med forslaget.

354. Slike forslag må forhåndsgodkjennes av PT før prisendringer kan iverksettes. PT kan kreve endringer i det fremlagte forslaget før godkjenning dersom PT ikke finner det sannsynliggjort at forslaget er innenfor maksimalpris.

355. PT vil kunne fatte nytt vedtak om prisregulering ved utgangen av pristaksperioden, eventuelt vedtak om opphevelse av prisregulering. Frem til nytt vedtak er fattet, skal prisen ikke overstige NOK 0,15 per minutt (inflasjonsjustert).

356. Med hjemmel i ekomloven § 4-9 pålegger PT TDC AS å ha rimelige priser for samtrafikktilknytning til mobilnett.

8 Forholdet til gjeldende vedtak

357. Gjeldende plikter for Telenor, NetCom, Tele2, Network Norway, Ventelo og TDC i markedene for terminering av tale i individuelle offentlige mobilkommunikasjonsnett, jf. kapittel 3, oppheves når dette vedtaket trer i kraft.

9 Vedtakets virkningstidspunkt, klagemulighet mv.

358. Vedtaket, og de tilhørende forpliktelsene i markedene for terminering av tale i individuelle offentlige mobilkommunikasjonsnett trer i kraft umiddelbart.

359. Vedtaket kan påklages innen tre uker fra det er mottatt, jf. ekomloven § 11-6 og forvaltningsloven § 29. En eventuell klage rettes til Samferdselsdepartementet og sendes Post- og teletilsynet.

360. Beslutning om utsatt iverksettelse av vedtaket kan kun fattes av Samferdselsdepartementet, jf. ekomloven § 11-6 fjerde ledd jf. forvaltningsloven § 42.